

Täysistunto

Keskiviikko 16.2.2022 klo 14.00—19.29

6. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 10/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan, perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään 2,5 tuntia. — Keskusteluun, ministeri Haavisto.

Keskustelu

14.05 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto antoi ihmisoikeuspoliittisen selonteon eduskunnalle 9. joulukuuta 21. Selonteko on keskeisin Suomen kansainvälistä ihmisoikeustoimintaa ohjaava asiakirja. Yhdessä viime vuonna hyväksytyin valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman kanssa selonteko ohjaa myös kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaa. [Hälinää]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri, hetkinen. [Puhemies koputtaa] — Pyydän hiljaisuutta saliin esittelyn ajaksi. — Ministeri Haavisto.

Kiitoksia. — Selonteko on valmisteltu niin, että sen ohjausvaikutus voisi olla monivuotinen. Selonteon toimeenpano on useiden ministeriöiden vastuulla.

Ulkoministeriö on valmistellut selontekoa kiinteässä yhteistyössä oikeusministeriön sekä muiden ministeriöiden kanssa. Tukena ovat olleet kansalaistoimijoille ja viranomaisille suunnattu laaja lausuntokierros ja kuulemistilaisuudet.

Selonteossa ei kuvata tyhjentävästi Suomen perusoikeustilannetta eikä yksittäisten maiden ja valtioiden ihmisoikeustilanteita. Kansallista tilannetta käsitellään monipuolisesti useissa valtioneuvoston aiemmin annetuissa ja vielä tulossa olevissa selonteoissa ja linjauksissa. Muiden valtioiden ihmisoikeustilanteiden arvioinnissa tukeudumme YK:n, Euroopan neuvoston, Etyjin sekä Euroopan unionin tekemiin maa-arviointeihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Selontekoon on sisällytetty esimerkkejä toimintatavoistamme. Perus- ja ihmisoikeuksissa on viime kädessä kyse niistä käytännön toimista, joilla ihmisarvoa voidaan puolustaa ja elämänlaatua parantaa. Toivottavasti nämä esimerkit auttavat saamaan kuvan toiminnan laajuudesta ja monipuolisuudesta.

Uskoakseni olemme onnistuneet suhteellisen hyvin käsittelemään kansallisen toiminnan, EU-tason sekä kansainvälisen toiminnan keskinäistä yhteyttä. Eduskunta on aiemmin edellyttänyt kansallisen ja kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuuden vahvistamista.

Selontekoon on sisällytetty kysymyksiä, joissa Suomi on jo pitkään saanut suosituksia kansainvälisiltä ja eurooppalaisilta ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä. Näitä ovat muun muassa naisiin kohdistuva väkivalta sekä lähisuhdeväkivalta, saamelaisten asema alkuperäiskansana sekä itsemääräämisoikeutta kunnioittava lainsäädäntö sukupuolen vahvistamisesta. Selonteon näkökulma näihin kysymyksiin on käytännönläheinen: kerromme, mitä olemme tehneet ja mitä tulemme tekemään havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Ärade talman! Redogörelsen drar upp riktlinjer för regeringens åtgärder på områden där Finland har fått flera rekommendationer av övervakningsorganen för konventionerna om mänskliga rättigheter. Statsrådet beaktar i sin verksamhet dessa rekommendationer, bland annat om vad gäller tillgång till social- och hälsovård på svenska och samiska, stöd till undervisning i de samiska språken samt främjande av undervisningen i romani och karelska. Finland deltar aktivt i det nordiska arbetet och Nordiska ministerrådets arbete och fortsätter främjandet av jämställdhet och minoriteters rättigheter.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikan kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana merkittävästi. Se on huolestuttavampi ja jakaantuneempi kahdella tavalla.

Ensinnäkin ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja sitovuutta kyseenalaistetaan yhä järjestelmällisemmin. Tämän toiminnan pyrkimyksenä on pitää ihmisoikeuskysymykset valtioiden sisäisinä asioina. Kyse on viime kädessä siitä, miten laajasti kansalaisvapaudet ja -oikeudet toteutuvat valtioiden arkielämässä, sekä siitä, millä tavoin vallan väärinkäytöksiä voidaan valvoa ja niihin puuttua kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suomi tukee YK:n sekä alueellisten järjestöjen ja valvontaelinten vahvaa toimivaltaa sekä resursseja käsitellä myös valtioiden sisäisiä ihmisoikeustilanteita. Sopimusvelvoitteiden noudattaminen ja toimeenpanon johdonmukainen valvonta ovat oleellinen osa vakaa- ja ennustettavaa kansainvälistä järjestelmää.

Toiseksi pyrkimykset estää naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista ovat niin ikään järjestelmällisempiä. Tämäkin toiminta liittyy usein pyrkimykseen pitää yllä epädemokraattista vallankäyttöä. Huomionarvoista on, että sukupuolten tasa-arvoa kyseenalaistavia näkemyksiä esiintyy myös yksittäisissä EU:n jäsenvaltioissa. Toisaalta Yhdysvallat on irrottautunut naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia kyseenalaistavien maiden yhteistyöstä. Suomi voi vaikuttaa tässäkin asiassa sen puolesta, että ihmisoikeudet kuuluvat kaikille.

Erityisesti Kiina pyrkii vahvistamaan vaikutusvaltaansa ihmisoikeusareenoilla ja kykenee vaikuttamaan suureen joukkoon YK:n jäsenvaltioita. Myös Venäjä nostaa näkemyksiään esiin yhä voimakkaammin. On tärkeää, että Euroopan unioni kykenee osoittamaan kansainvälistä johtajuutta ihmisoikeuksien puolustamisessa. Suomi toimii niin, että EU ky-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

kenee yhdessä puolustamaan ihmisoikeuksien velvoittavuutta ja on valmis puuttumaan asianmukaisella tavalla valtioiden sisällä tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin ja -tilanteisiin.

Yhdysvaltojen suhtautuminen YK:n ja sen ihmisoikeusneuvoston toimintaan on vaihdellut. Sen paluu YK:n ihmisoikeusneuvoston toimintaan tulee vahvistamaan vaatimuksia maaton ihmisoikeusloukkauksiin puuttumisesta. Yhdysvaltain toimintaan myös ihmisoikeusfoorumeilla vaikuttavat suurvaltasuhteet, erityisesti suhde Kiinaan.

Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen tilanteessa, jossa kaikki YK:n turvallisuusneuvoston viisi pysyvää jäsentä ovat myös ihmisoikeusneuvoston jäseninä. EU on edelleen Suomelle keskeisin ihmisoikeuspolitiikan viiteryhmä ja toimintakanava, näin myös toimiessamme YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Korostamme kuitenkin edelleen YK:n sekä eurooppalaisten hallitustenvälisen järjestöjen sekä EU:n jäsenenä EU:n yhteisen toiminnan ensisijaisuutta ihmisoikeuskysymysten käsittelyssä.

Kansalaistoiminta ihmisoikeuksien puolesta on laajentunut ja monipuolistunut. Vallan väärinkäytöksiä vastaan on syntynyt spontaania kansalaistoimintaa, seksistiseen ja rasistiseen puheeseen ja käytökseen puututaan yleisemmin, ja esimerkiksi taiteilijat ja urheilijat toimivat näkyvämmiin ihmisoikeuksien puolesta. Ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien tukeminen on jatkossakin tärkeä osa Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomen ihmisoikeuspolitiikan ytimessä, ja se on myös tämän selonteon läpileikkaava periaate. Suomen kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa painotetaan ja edistetään aktiivisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä alkuperäiskansojen, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ja eurooppalaisessa toiminnassa lisäksi romanien oikeuksia.

Kohdennukset tehdään siksi, että voisimme resurssiemme puitteissa vaikuttaa mahdollisimman tehokkaasti niissä ihmisarvon puolustamisen kannalta keskeisissä kysymyksissä, joissa muiden valtioiden aktiivisuus on selvästi vähäisempää, sekä asioissa, joissa meillä on tarjottavana laajalti kansallista osaamista. Tämä vahvistaa myös Suomen kansainvälistä asemaa.

Annamme laajemminkin vahvan tukemme kansainväliselle toiminnalle, jotta ihmisoi-keudet toteutuvat jokaisen väestöryhmän ja yksilön kohdalla. Selonteossa painotetaan eri väestöryhmien oikeuksien edistämistä myös tilannekohtaisesti. Tuemme esimerkiksi lasten ja nuorten mahdollisuutta vaikuttaa ilmastopolitiikkaan tai ikääntyneiden henkilöiden yhdenvertaisuutta nopeassa digitalisaatiokehityksessä.

Selonteon kohdennukset kansainvälisessä toiminnassa eivät merkitse kohdennuksia kansallisessa perusoikeustoiminnassa. Perusoikeudet kuuluvat Suomessa kaikille ja julkisen vallan tehtävänä on turvata myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen kaikille.

Arvoisa puhemies! Selonteko käsittelee tarkemmin kahta teemaa, joiden merkitys perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on kasvanut merkittävästi: ensimmäiseksi ilmastomuutosta ja luontokatoa sekä toiseksi digitalisaatiota ja verkoissa tapahtuvaa informaationkulkua. Selonteko korostaa näissäkin kysymyksissä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä kansalaistoimijoiden osallistumisoikeuksia.

Ilmastonmuutos sekä äärimmäiset sääilmiöt iskevät muita kovemmin heihin, joiden ihmisoikeustilanne on jo ennestään heikompi. Suomi toimii niin, että kaikki ihmiset taustas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

taan ja ominaisuuksistaan riippumatta voidaan pitää mukana kehityksessä ja että kehitys ja osallistuminen tapahtuvat ilman syrjintää.

Ympäristöä ja ihmisoikeuksia koskeva kansainvälinen ohjeistus tulee lisääntymään. On tärkeää, että perus- ja ihmisoikeussuojan tasoa voidaan tuolloin vahvistaa sekä turvata avoin tiedonsaanti ja osallistumisoikeudet.

Toisaalta nopealla digitalisaatiokehityksellä voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Uudet teknologiat voivat parantaa esimerkiksi palvelujen saatavuutta tai osallistumismahdollisuuksia. Haitallisesti käytettynä tuloksena voi olla yksityisyyden suojan heikkeneminen, kansalaisoikeuksien rajoittaminen tai digitaalisten kuulujen kasvu. Yksityisillä toimijoilla tulee olla oma vastuunsa uuden teknologian kehittämisessä ja käytössä sekä verkkosisällöissä.

Arvoisa puhemies! Toivon vilkasta keskustelua näistä teemoista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Werning.

14.15 Paula Werning sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joulukuussa julkistettu valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko ohjaa hallituksen ja Suomen ihmis- ja perusoikeustoimintaa pitkällä aikavälillä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Edellisen kerran ihmisoikeuspoliittinen selonteko on annettu vuonna 2014, jonka jälkeen niin Suomessa kuin maailmalla on tapahtunut isoja muutoksia. Huolestuttavaa on, että autoritäärisen vallankäytön piirteet ovat maailmalla lisääntyneet, kuten olemme saaneet huomata ihan lähiympäristössämme. Uudet, teknologiset ulottuvuudet tuovat uudenlaisia riskejä perus- ja ihmisoikeuksien toteutukselle, kuten tuovat myös ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Suomen ihmisoikeuspolitiikka perustuu ihmisarvon ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden kunnioittamiselle. Ihmis- ja perusoikeuksien tukemisen tärkeys tulee vain kasvamaan tulevaisuudessa. Nämä eivät saa olla vaihtokaupan kohteita, ja siitä me sosiaalidemokraatit pidämme huolen.

Ihmis- ja perusoikeuksien tukemiseen tähtäävä politiikka on myös turvallisuutta laajemmin tukevaa politiikkaa. Me sosiaalidemokraatit katsomme, että avain monien ongelmien ehkäisemiseen on monenkeskisen yhteistyön edistäminen. Siihen tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä monella tasolla. Suomi on tukemassa monen kansainvälisen järjestön toimintaa. Tulevaisuudessa on tärkeää huolehtia siitä, että järjestöjen toimintamahdollisuuksia ei tarpeettomasti rajoiteta kiristämällä ja että tukea jatketaan.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Oikeusvaltioperiaate ja demokratia muodostavat tärkeän pohjan perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalle valtiolle. Kuten olemme saaneet viime aikoina huomata, oikeusvaltiokehityksen ja demokratian tukeminen eivät ole pelkästään vaaleista kiinni. Kansainvälisen demokratiajärjestö IDEAn mukaan maailman demokratian tilassa on tapahtunut käänne huonompaan. Demokratian ja oikeusvaltion toimimiseen tarvitaan itsenäinen ja moniääninen kansalaisyhteiskunta, joka puolustaa demokratian perusarvoja. Myös naisten ja vähemmistöjen, kuten vammaisten, oikeuksien tukeminen kuuluu samaan pakettiin. Tärkeänä tehtävänä on huolehtia myös tulevaisuudesta ja lasten ja nuorten oikeuksista.

Stöd till kvinnors och minoriteters rättigheter, däribland funktionshinder, är en del av en helhet. Att sörja för framtiden, barnens och de ungas rättigheter, är också viktigt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Jotta ihmiset eivät työnteon seurauksena kärsi terveydellisistä, sosiaalisista tai taloudellisista haitoista, on myös yrityksillä oma osansa kannettavana. Ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen työelämässä on meidän kaikkien asia, jota esimerkiksi yritys vastuulainsäädännön selvittäminen tämän hallituskauden aikana tukee. Demokraattinen oikeusvaltio tarjoaa vakautta ja ennakoitavuutta myös yritystoiminnalle. Tätä tukee myös vahva kansalaisjärjestötoiminta. Yhteiseen näkemykseen päästään parhaiten yhdessä sopimalla.

Arvoisa puhemies! Kuten selonteossakin todetaan, taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on vahva yhteys ihmis- ja perusoikeuksien puutteelliseen toteuttamiseen. Pienet merkit, kuten äänestysaktiivisuus, voivat lopulta kertoa suurta tarinaa siitä, miten ihmiset kokevat voivansa osallistua yhteiskunnan toimintaan. Osallisuuden ja yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien eteen onkin tärkeää tehdä toimia niin meillä Suomessa kuin sen ulkopuolellakin. Ruohonjuuritasolla pystytään tukemaan kansalaisjärjestötoimintaa ja mahdollistamaan monimuotoisia kanavia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Yhdessä tekeminen ja luottamus ovat jo pitkään olleet pohjoismaisen hyvinvointivaltion perusta. Emme ole ikinä kaikki samaa mieltä toteutettavista toimista, mutta on ensiarvoista, että jokainen kokee tulevaisuutensa kuulluksi. Sananvapautta uhkaavat kuitenkin yritykset hiljentää kanssaihmiä järjestelmällisen maalittamisen, pelottelun tai painostamisen kautta. Osaltaan ihmis- ja perusoikeuksien toteuttamista heikentävät myös esimerkiksi valeutisten levittäminen ja vihapuheen lietsominen. Tällaiselle toiminnalle ei pidä olla Suomessa eikä maailmalla tilaa.

Itse hoitajana työskennellessäni olen nähnyt ihmisten eriarvoisen tilanteen elämässä. Hoitotyössä jos jossain on kyse siitä, että ihmiset ovat yhtä arvokkaita. Tätä taustaa vasten peilaten näen sen, että työtä ihmisoikeuksien toteutumisen eteen riittää jatkossakin.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä antaa tälle selonteolle täyden tukensa ja toivoo rakentavaa keskustelua sen tiimoilta valiokunnassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

14.20 **Leena Meri ps** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon mukaan Suomi edistää aktiivisesti muun muassa ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista kansainvälisesti. Suomen kehityspolitiikan tavoitteena on esimerkiksi vahvistaa oikeuslaitoksen toimintakykyä, julkishallinnon läpinäkyvyyttä sekä kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusmahdollisuuksia. On tärkeää, että Suomi osaltaan edistää ihmisoikeuksia, oikeuslaitosten toimintakykyä sekä demokratian toteutumista kansainvälisessä yhteistyössä. Rahaallisen kehitysavun jakamisessa on kyllä paljon parannettavaa, sillä Maailmanpankin selvityksen mukaan varoja valuu edelleen veroparatiiseihin ja korruptioon. Tähän pitää kiinnittää vakava huomio.

Ei pidä nyt unohtaa, että Suomen sisällä on ongelmia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Tasavallan presidentti Niinistö totesi muutama viikko sitten täällä valtiopäivien avajaisissa pitämässään puheessa seuraavasti: "On havahduttu siihen, että ihmisoikeuskeskeisyyttä on myös omien kansalaisten varjelu pahalta." Hämmäntävää onkin, kuinka vähän tässä selonteossa puututaan Suomen omiin perus- ja ihmisoikeusongelmiin.

Oikeudenkäyntien viivästyminen on pitkään ollut ongelma Suomessa. Riita-asiain käsittelyt kestävät vuosia. Rikosasia saattaa seistä poliisilla ja syyttäjällä pitkään ennen kuin se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

edes pääsee tuomioistuimen pöydälle. Oikeuslaitoksen perusrahoituksen puute aiheuttaa kestäättömiä ongelmia oikeusturvan toteutumisessa ja valtavasti inhimillistä kärsimystä.

Perheissä tapahtuva lähisuhdeväkivalta on Suomessa ongelma. Uhreja ovat usein myös perheen lapset, vaikka käytetty väkivalta ei heihin aina kohdistuisi suoranaisesti. Lasten ja nuorten pahoinvointi on kasvava huoli. Samaan aikaan vanhustenhoidossa tulee jatkuvasti ilmi puutteita perushoittoon ja hyvinvointiin liittyen. Lakisäateisten sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisessä on Suomessa siis merkittäviä puutteita, ja usein hoitoon pääsee vasta pää kainalossa. Vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet eivät toteudu. Hallituksen tulee siksi varmistaa suomalaisen oikeusvaltion ja perusturvan toteutuminen sekä varmistaa riittävä rahoitus ja resurssit oikeusturvan aidoksi toteutuksi.

Aikaisemmissa selonteissa vuosilta 2009 ja 2014 on käsitelty selvästi systemaattisemmin ja kattavammin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista nimenomaan myös Suomessa, mikä tästä nyt kyllä puuttuu. Nyt annettu selonteko jättää kotimaiset ihmis- ja perusoikeusongelmat vähäisemmälle ja keskittyy kansainväliseen ihmisoikeustilanteeseen maailmalla. Suomen sisäisiä ongelmia ei analysoida eikä tavoitteita aseteta eikä ratkaisuja löydy. Kyseessä on selkeä ideologinen valinta. Näyttää siis jälleen kerran siltä, että hallituksen maailmankuvassa koko muu maailma tulee ensin ja suomalainen sitten, jos aikaa jää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiota sananvapauden tilaan Suomessa. Sananvapaus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus. Viime aikoina, kuten äskeisessäkin puheessa ehkä toiselta näkökulmalta, on puhuttu paljon vihapuheesta, ja myös tässä selonteossa todetaan Suomen toimivan johdonmukaisesti vihapuheen poiskitkemiseksi. Vihapuheesta puhuttaessa pitäisi kuitenkin pitää erillään sallittu vihainen puhe ja laitton rikokseen yllyttävä puhe. Laittoman puheen ja vihaisen puheen välistä rajaa hämärtämällä pyritään eri mieltä olevien vaientamiseen, mitä on pidettävä erittäin vaarallisena kehityksenä demokraattisessa valtiossa, joka kutsuu itseään oikeusvaltioksi.

Kysymys siitä, minkälaista puhetta on syytä pitää laittomana erityisesti kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevilta osin, on olennainen, ja perussuomalaisten mielestä pykälää olisikin täsmennettävä koskemaan vain selkeästi rikoksella uhkaamista tai yllyttämistä. Voimassa oleva nykyinen pykälä ei ole täsmällinen eikä tarkkarajainen, eivätkä ihmiset voi varmuudella ennakoida, mitkä heidän puheistaan voivat joutua rikosprosessin kohteeksi. — Ovatko oikeusvaltio ja sananvapaus tätä tämän päivän Suomessa?

Perussuomalaiset esittävät, että hallitus turvaa sananvapauden toteutumisen ja korjaa rikoslakia perussuomalaisten esittämällä tavalla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sirén.

14.26 **Saara-Sofia Sirén kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen ulkopolitiikan arvopohja koostuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja tasa-arvon edistämisestä kaikessa kansainvälisessä toiminnassamme. Näiden mahdollisimman vahva yleismaailmallinen toteutuminen luo pohjan kestäväälle rauhalle ja vakaudelle. Siksi Suomen on syytä painottaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan arvojen ja ihmisoikeuksien merkitystä.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien toteutumiseen pohjautuva monenkeskinen sääntöperäinen maailmanjärjestys tarjoaa kiistatta Suomelle liikkumatilaa ja vaikutusmahdollisuuksia etujemme ajamiseksi. Kun puhumme kansainvälisen politiikan suurista kehi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

tystrendeistä ja suurvaltakilpailun kiihtymisestä, emme kuitenkaan voi sivuuttaa arvoriitojen lisääntymistä. Ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja demokratian kehittyminen kulkevat käsi kädessä, oli suunta sitten eteenpäin tai takapakkia. Ihmisoikeuspoliittisen selonteon arvion mukaan ihmisoikeus- ja demokratiatilanne on jo pitkään heikennyt kymmenissä valtioissa, ja oikeusvaltiokehitykseen kohdistuu voimakasta kyseenalaistamista. Freedom House -tutkimuslaitoksen mukaan vuosi 2021 oli 15. peräkkäinen vuosi, kun demokratia taantuu maailmanlaajuisesti. Useat muutkin demokratian tilaa arvioivat kansainväliset tutkimuslaitokset vahvistavat tämän valitettavan kehityssuunnan.

Myös koronapandemia on osoittanut, miten samoissa olosuhteissa osa valtioista on jyrkentänyt otettaan ihmisoikeuksien kustannuksella, kun osa taas antaa mahdollisuuden kritiikkiin ja oikeuksien puolustamiseen. Vahvistunut autoritaarisuus näkyy maailmalla muun muassa sananvapauden ja kansalaistoiminnan tukahduttamisena sekä etenkin naisten ja vähemmistöjen oikeuksien polkemisena. Näemme eräissä EU:n jäsenmaissakin huolestuttavaa kehitystä. Todistamme myös, miten toiminta kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden heikentämiseksi on aiempaa suurempaa politiikan eri näyttämöillä. Esimerkiksi Venäjä ja Kiina ja joukko muita ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta kyseenalaistavia valtioita ovat lisänneet keskinäistä yhteistyötään YK:n ihmisoikeuselimissä.

Emme voi sivuuttaa ihmisoikeuksien merkitystä niin isoilta kuin pieniltäkään tuntuvisissa asioissa saatikka niiden heikentymistä maantieteellisesti lähellä tai kaukana sijaitsevisissa paikoissa. Kansainvälisten sopimusten takaamat ihmisoikeudet eivät ole asioita, joita voimme vain edistää. Valitettavasti yhä useammin kyse on ihan siitä, miten niiden asemaa puolustetaan.

Arvoisa puhemies! Arvoista ja ihmisoikeuksista puhuminen ei ole millään tavalla ristiriidassa kansallisten etujen painottamisen kanssa. Ihmisoikeudet on helppo nähdä kovenuneessa maailmassa pehmeinä asioina, mutta demokratioilla on kuitenkin suojelua vaativia etuja. Arvojen merkitystä osana kansainvälisen politiikan agenda korosti Yhdysvaltain presidentti Joe Bidenin viime joulukuussa koolle kutsuma demokratioiden huippukokous.

Pelipaikkoja kansainvälisen arvopohjaisen yhteistyön edistämiseksi kannattaakin hakea aktiivisesti. Suomelle keskeisimpiä alustoja ihmisoikeuksien edistämiseksi ovat ennen kaikkea Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan unioni, Euroopan neuvosto sekä yhteistyömme kumppaneidemme kanssa. On erityisen arvokasta, että Suomi toimii YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä vuosina 2022—2025. Tälle työlle on annettava täysi tuki.

Oman tilaisuutensa tarjoaa Suomen lähestyvä Etyj-puheenjohtajuuskausi ja Helsingin päätösasiakirjan juhluvuosi 2025. Vuoden 1975 Helsingin-kokouksessa käsiteltiin isoin osin geopoliittisia turvallisuuskysymyksiä, mutta myös ihmisoikeuksia. Juhlavuoden ja Suomen puheenjohtajuuskauden lähestyminen voisivat tarjota laajan poliittisen agendan, johon voisi sisältyä muistutus kansainvälisten ihmisoikeussopimusten voimassaolosta.

Meidän tulisi myös pohtia aiempaa läheisempää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä, joissa on pitkät perinteet ihmisoikeuksien puolestapuhujina. Voisiko yhteispohjoismaisesta toiminnasta löytyä tilaa uusille aloitteille, joilla voisimme edistää yleismaailmallisten arvojen toteutumista?

Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa on kokemusta siitä, miten demokraattiset instituutiot, ihmisoikeuksien toteutuminen ja oikeusvaltioperiaate ovat rauhan ja kehityksen edellytys. Siksi demokratiaa on tuettava siellä, missä sille tarjoutuu mahdollisuuksia, ja suojel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

tava erityisesti siellä, missä se on uhattuna. Suomenkin turvallisuuden varjelu alkaakin rajojemme ulkopuolelta, arvojemme puolustamisesta kansainvälisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Mikko.

14.31 **Mikko Kinnunen kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiperhe ostaa talon, joka paljastuu homepommiksi. Riita etenee oikeuteen. Jono kestää puolitoista vuotta, eri oikeusasteiden käsittely viisi vuotta. Lopulta kauppa puretaan. Kauppasumma tuomitaan palautettavaksi, mutta palautettavia rahoja ei enää ole. Kaiken jälkeen perhe voi huonosti. Taloudellinen tilanne on mahdoton, kokonaisuus kohtuuton. Oikeusjärjestelmämme on ruuhkautunut. Käräjäoikeuksien ruuhkaa tuleekin purkaa.

Vaikka kehitettävää on, meillä on hyvä maa. Suomessa asuvilla on laajat oikeudet harjoittaa uskontoaan, käydä koulua, tehdä työtä, yrittää ja sanoa mielipiteensä. Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet kuuluvat kaikille. Niiden pitää toteutua koko Suomessa, jokaisen kohdalla.

Meidän tulee johdonmukaisesti ja sitkeästi vahvistaa perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia niin kotimaassa, Euroopassa kuin maailmalla. Tämä huolellisesti laadittu selonteko linjaa kansallista ja kansainvälistä toimintaamme. Kiitos, että selonteosta tehdään vielä selkokielinen versio.

Arvoisa puhemies! Emme elä yksin. Olemme toisillemme lähimmäisiä. Keskusta korostaa kehitysyhteistyössä jokaisen oikeutta puhtaaseen veteen, ruokaan sekä koulunkäyntiin, työhön ja yrittämiseen.

Suomi edistää ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. On arvokasta tehdä monenkeskistä yhteistyötä, edistää kattavia sopimuksia ja valvoa niiden toteutumista. Demokratia on heikentynyt ja oikeusvaltioperiaate romuttunut monessa maassa. Kiinan ja Venäjän tilanne huolestuttaa. Suomen tehtävä on nostaa ihmisoikeusasiat keskusteluun, kun kohtaamme kahdenvälisesti. Euroopan unionin tulee puolustaa ihmisten oikeuksia yhtenä rintamana.

Arvoisa puhemies! Selonteko linjaa myös sananvapauden turvaamisesta. Sananvapaudteen kuuluu myös sananvastuu. Vaikutamme vahvasti sanoillamme. Sanat ovat tekoja. Sanan voimalla voi yllyttää vihaan, vastakkainasetteluun, väkivaltaan. Sanalla voi myös korjata.

Sisällissodan jälkeen Kyösti Kallio puhui Nivalan kirkossa siitä, että on luotava Suomi, jossa ei ole punaisia ja valkoisia vaan Suomen tasavallan kansalaisia, jotka tuntevat olevansa yhteiskunnan jäseniä ja viihtyvät täällä.

Puhutaan rakentavasti ja kunnioittaen toisillemme. Sovitellaan, neuvotellaan, etsitään yhteistä ymmärrystä. Eletään rauhassa ja sovussa kaikkien kanssa, vaikka olemme asioista eri mieltä. Viedään sovintoa myös maailmalle.

Arvoisa puhemies! Selonteko käsittelee varsin vähän sivistyksellisiä oikeuksia. Nuoret ja lapset ovat arvokkainta, mitä meillä on. He tekevät tulevaisuuden. Yksinäisyys ja mielenterveyden ongelmat lisääntyvät. Nuoria putoaa kelkasta. Tehdään kaikki sen eteen, että jokainen nuori kokee elämänsä merkitykselliseksi ja itsensä arvokkaaksi, tasavertaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

YK:n turvallisuusneuvosto haluaa nuoret mukaan tukemaan rauhanomaista toimintaa ja ehkäisemään konflikteja ennalta. Kuunnellaan nuoria, tuetaan heitä, otetaan heitä mukaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

ratkomaan ympäristön ja muita haasteita. Annetaan heille mahdollisuus kasvaa rauhan ja ihmisoikeuksien puolustajiksi, vaikuttamaan laillisin keinoin.

Sivistys ja koulutus ovat demokratian ja hyvinvoinnin perusta. Sydämen sivistys lisää ymmärrystä ja edistää vuoropuhelua. Vahvistetaan koulujen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja järjestöjen työtä. Pidetään huoli siitä, että ihmiset saavat oikeaa tietoa ja opivat lukemaan kriittisesti mediaa. Huolehditaan kaikenikäisten digitaidoista. Annetaan jokaiselle avaimet elämänmittaiseen oppimiseen, persoonallisuuden ja luovuuden kehittämiseen osana ihmisarvoista elämää.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten oikeusturvan puolustajien on oltava valppaana. Suotuisa tilanne ei pysy itsestään. Epäkohdat on syytä korjata, hyviä asioita on syytä vahvistaa. Tärkeintä on muistaa, että jokainen ihminen on mittaamattoman arvokas.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

14.36 **Noora Koponen vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat enemmän kuin sana ja enemmän kuin poliittinen ohjelma. Ihmisoikeus on oikeutta saada olla vapaa ja oikeutta saada olla yhdenvertainen. Ihmisoikeus on arvo, joka on aina jakamaton — ihonväriä katsomatta, sukupuolta tuntematta tai oikeita sanoja sanomatta. Ihmisoikeuksien äärellä olemme lähempänä ihmisyyttä kuin missään muualla — lähempänä minuutta, lähempänä vapautta tai vielä liian kaukana niistä, lähempänä sitä, mitä jokainen ihminen eniten toivoo itselleen ja rakkaalleen; oikeutta olla minä.

Ihmisoikeudet mielletään usein joksikin, joka on irrallinen arjesta, sanaksi, jota on helppo käyttää aukomatta sen syövereitä enempää. Mutta keitä he ovat, joiden oikeuksista puhutaan? Keitä he ovat, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen vaatii vielä enemmän kuin mitä teemme tällä hetkellä?

Usein ihmisoikeuksista puhutaan, kun puhumme esimerkiksi kehitysavusta tai vähemmistöryhmistä. Ihmisoikeudet eivät katso valtion rajoja, sukupuolta tai kulttuuritaustoja. Harvoin muistetaan, että myös ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, ja myös niiden merkitys ihmisoikeuskysymyksenä on kasvanut. Tosiasiassa ihmisoikeudet koskettavat ihan jokaista meistä kaikilla elämän osa-alueilla joka päivä ja velvoittavat toimimaan — jokaista meistä — huolehtimaan siitä, että tämä maailma olisi turvallinen meistä kaikkein pienimmille ja kaikkein heikoimmille.

Nyt käsittelyssä oleva ihmisoikeuspoliittinen selonteko on merkittävä askel sen eteen, että aidosti vahvistamme yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien toteutumista. Ohjelma painottaa erityisesti naisten, saamelaisten, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia. Se painottaa kestävä kehityksen tärkeyttä, ilmastonmuutoksen hillintää ja luonnon monimuotoisuuden puolustamista, ja se painottaa tiedonvälityksen merkitystä ja saavutettavuutta perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Samaan aikaan elämme maailmassa, jossa asenteet ovat koventuneet ja tiedonvälitys on polarisaation luomisen väline. Vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kohtaavat vihapuhetta, ja maalittaminen on lisääntynyt. Turvallisuuden tunne horjuu. Ihmisten pahoinvointi ei ainoastaan tunnu, vaan se myös näkyy ja kuuluu. Maailmanlaajuinen pandemia on haastanut Suomea ennennäkemättömällä tavalla, ja sen langettama varjo kulkee kanssamme vielä pitkään. Mutta samalla pandemia on tuonut vahvemmin näkyväksi ne ihmiset, jotka aiem-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

min ovat kadonneet rakenteiden, kriteereiden tai määritelmien sekaan — ne ihmiset, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen on epävarmaa joka ikinen päivä.

Arvoisa puhemies! Yksi ihmisoikeuksien tärkein käsite on vapaus, ja samalla se on asia, joka ei ole kaikille mahdollista. Vammainen ihminen ei voi valita tapaa, jolla hän haluaisi elää. Sen määrittää yhteiskunta. Sen määritämme me. Pieni lapsi ei voi valita polkua, jota hän kulkee. Sen valitsemme me. Me määritämme sen, onko vammaisella henkilöllä lupa saada henkilökohtaista apua arkeensa vai ei. Me määritämme sen, onko hänellä lupa kulkea taksilla kauppaan neljä vai kahdeksan kertaa kuussa. Me määritämme sen, mitkä hänen mahdollisuutensa kouluttautua ovat, ja me määritämme sen, missä hänen kotinsa saa olla. Me valitsemme sen, voiko lapsi selviytyä koulumaailmassa yhdenvertaisesti. Me valitsemme sen, saako lapsi kasvaakseen riittävästi tukea vai ei, ja me valitsemme sen, saako lapsi kokea, että hänen perheensä on tasavertainen. Vammainen ihminen on yhdenvertainen, jos sallimme hänen olla. Lapsi oppii, jos sallimme hänen oppia.

Me vihreissä olemme sitoutuneet edistämään ihmisoikeuksien toteutumista. Olemme sitoutuneet huolehtimaan siitä, että joka ikinen lapsi saa oikeuden oppia, oikeuden turvalliseen lapsuuteen, oikeuden omaan perheeseen ja oikeuden tulevaisuuteen, jossa on hyvä elää. Me olemme sitoutuneet huolehtimaan siitä, että ihminen, joka tarvitsee tukea arkeensa ollakseen yhdenvertainen, sitä myös saa.

Pienten askelten tukeminen ja vieraiden käsien auttaminen on ainoa oikea tapa tehdä politiikkaa, mutta se vaatii halua. Jokaisella ihmisellä on oltava oikeus ja mahdollisuus kokea elämässään vapautta ja riippumattomuutta.

Ihmisoikeudet ovat läsnä kaikkialla. Ne ovat läsnä, kun turvaamme tulevien sukupolvien elämää. Ne ovat läsnä, kun torjumme ilmastonmuutosta. Ne ovat läsnä, kun puhumme saamelaiden oikeuksista. Ne ovat läsnä, kun turvaamme jokaisen lapsen oikeutta oppia, kun turvaamme jokaisen ihmisen oikeutta omaan kotiin, kun turvaamme jokaisen lapsen oikeutta vanhempiin, kun turvaamme oikeutta koskemattomuuteen ja kun turvaamme oikeutta kulttuuriin. Ihmisoikeudet ovat läsnä jokaisessa ihmisessä, ja jokaisen arvo ansaitsee sen, että ne myös toteutuvat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.42 **Veronika Honkasalo vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat oikeusvaltion kivijalka. Ihmisoikeudet ovat demokraattisen yhteiskunnan perusta.

Nyt käsiteltävä ihmisoikeuspoliittinen selonteko linjaa Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Vakaa ja määrätietoinen työ ihmisoikeuksien ja kansainvälisen sääntöperustaisen järjestelmän turvaamiseksi onkin tärkeämpää kuin vuosiin. Viime aikoina ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja roolia koko kansainvälisessä järjestelmässä on pyritty horjuttamaan ja kyseenalaistamaan.

Kuvittelemme usein, että ihmisoikeusongelmat tapahtuisivat jossakin muualla. Kuitenkin myös meillä Suomessa ja Euroopassa ihmisoikeusongelmat ovat todellisuutta ja kehityssuunta on huolestuttava. Yritykset heikentää ihmisoikeusjärjestelmää ovat tulleet lähemmäksi ja lähemmäksi. Euroopassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia on heikennetty, sananvapautta ja kansalaistoiminnan mahdollisuuksia on rajoitettu, naisten oikeuksia on kavennettu, tuomioistuinten puolueettomuutta on koeteltu. Ihmisoikeusloukkaukset kohdistuvat usein vähemmistöihin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin. Etniset vähemmistöt, vammaiset, alkuperäiskansoihin kuuluvat ja turvapaikanhaki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

jat kuuluvat niihin, joiden ihmisoikeuksien toteutuminen ei ole vieläkään riittävällä tasolla. Selonteossa nämä ryhmät on otettu huomioon varsinkin kansainvälisen toiminnan painopisteinä. Työtä on kuitenkin tehtävä myös meillä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Emme myöskään voi välttyä siltä tosiasialta, että elämme maailmassa, jossa rikkaimmalla prosentilla on yllin kyllin ja joillakin ei ole mitään. Kasvava eriarvoistuminen on omiaan yhä syventämään perus- ja ihmisoikeusloukkauksia ja kasaamaan useita erilaisia ihmisoikeusongelmia samojen henkilöiden kohdalle.

Eriarvoistuminen näkyy myös Suomessa. Erot näkyvät esimerkiksi terveydessä ja koulutuksessa. Ne näkyvät asunnottomuutena, marginalisoitumisena. On tiedossa, että heikko taloudellinen asema voi edelleen heikentää jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien ihmisoikeuksien toteutumista. Aivan avainasemassa on syrjintään puuttuminen. On erittäin tärkeää, että Suomi on ottanut erityiseksi painopisteekseen yhdenvertaisuuden edistämisen, syrjityimpien väestöryhmien oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon toteutumisen.

Arvoisa puhemies! Toinen tosiseikka on, että ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Emme voi välttyä tarkastelemasta ihmisoikeusjärjestelmän onnistumista ilman, että huomioimme ympäristökriisin vaikutukset. Mikäli emme toimi ilmastokriisin ratkaisemiseksi, sen aiheuttama ruokaturvan heikkeneminen, pakolaisuutta aiheuttavat luonnonilmiöt, sairaudet ja yhteiskuntien epävakauden kasvu vaarantavat ihmisoikeuksien toteutumisen ratkaisevalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Yksin emme kuitenkaan voi täysimääräisesti ihmisoikeustyössä onnistua. Meidän tehtävänä on tukea ja edistää ihmisoikeuskysymysten käsittelyä eri kansainvälisissä ja EU:n toimielimissä. Meidän tulee puuttua kansainvälisten toimielinten kautta johdonmukaisesti ihmisoikeusloukkauksiin ja tukea ihmisoikeuspuolustajia eri puolilla maailmaa. Meidän on itse kaikessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa painotettava ihmisoikeuksien toteutumista.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet perustuvat oikeudellisesti sitovaan järjestelmään, kuitenkin poliittisilla toimilla on olennainen rooli ihmisoikeuksien toteutumisessa. Poliitikalla voi aiheuttaa ihmisoikeusongelmia tai sillä voi korjata niitä. On tärkeää, että Suomen vankka ihmisoikeustyö ei perustu hallituskautteen, vaan jokainen hallitus kantaa vastuun ihmisoikeuksien toteutumisesta ja edistämisestä. Ihmisoikeudet, oikeusvaltio ja demokratia ovat kaikki kolme kiinteässä keskinäisessä yhteydessä: ilman yhtä ei ole muita. Kulkeamalla näiden kolmen pohjustamaa polkua voimme edetä kohti tulevaisuutta, joka on kaikille yhdenvertainen ja tasa-arvoinen, jossa kaikki voivat elää ihmisarvoista elämää ja jossa yhteiskunnallinen rauha ja vakaus on turvattu. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

14.47 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet eivät ole samanlaisia kuin muu politiikka ja politiikan tekeminen. Niitä koskeva päätöksenteko ei ole pragmaattista eikä aina myöskään yksinkertaista. Ihmisoikeuksien suhteen ei haeta kompromisseja. Valta antaa mahdollisuuden parantaa maailmaa, mutta myös demokratioissa meidän tulee olla valppaina. Vaarana on, että enemmistöt ottavat suurempia vapauksia ja hyväksikäyttävät valta-asemaansa vähemmistöjen tai yksittäisten heikossa asemassa olevien ihmisten kustannuksella. Siksi valtiiovallan on suojeltava yksilöiden oikeuksia. Tässä Suomi voi olla ylpeä esimerkiksi varsin ainutlaatuisista pohjoismaisista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

mekanismeistaan ja erityisvaltuutetuistaan, joiden avulla tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä valvotaan ja edistetään.

Vi i SFP är glada för att regeringsprogrammet har höga ambitioner beträffande mänsklig korätsarbetet som måste fortskrida över valperioderna, och vi är glada över att redogörelsen även behandlar sambanden mellan mänskliga rättigheter och andra viktiga politikområden såsom teknologi-, klimat- och biodiversitetsfrågor. Vi vill också främja företagens ansvarsfulla verksamhet genom att föra vidare lagen om företagsansvar.

Ärade talman! Demokratiska stater med respekt för rättsstaten är sällan aggressiva i sin utrikespolitik. Redogörelsen betonar sambandet mellan fred, mänskliga rättigheter och utveckling, och freden kan inte tas för given. Vi följer med oro hur demokratin tillstånd och respekten för rättsstatsprincipen har försvagats i tiotal stater under det senaste årtiondet, till och med i Europa.

Tällä hetkellä monenvälinen yhteistyö ja sääntöihin perustuva ihmisoikeusjärjestelmä kyseenalaistetaan sekä sisältä- että ulkoapäin. Pohjoismaissa on tarpeen etsiä samanmielisiä liittolaisia äärioikeiston ja äärikonservatiivisten ajatusten vastaiseen työhön. Emme voi myöskään uumistaa silmiämme siltä, että Kiina ja Venäjä ja joukko muita YK:n ihmisoikeuseliimiin kuuluvia maita haastavat universaalit ihmisoikeudet, ja muun muassa Afganistanin ja uiguurien tilanne on jatkuvasti pidettävä mielessä, ja Suomen on jatkettava ihmisoikeusaktivistien työn aktiivista tukemista, konkreettisesti tällä hetkellä Afganistanin naisaktivisteja ja -toimittajia.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikkamme perustuu kaikista heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, romanien, turvapaikanhakijoiden ja alkuperäiskansojen suojelemiseen. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toivoo, että ehdotus saamelaiskäräjälaista etenee pian ja tulee eduskuntaan. Olemme iloisia siitä, että hallitus on asettanut saamelaisten totuus- ja sovintokommission, jonka tavoitteena on tunnistaa ja arvioida saamelaisten historiallista ja nykyistä syrjintää Suomessa.

Ärade talman! Det är oroväckande att både FRAs undersökning från 2018 och den universella periodiska granskningen som företogs i FN:s råd för mänskliga rättigheter lyfter fram rasism och hatprat som problem i Finland. För oss i SFP är det ytterst viktigt att vi fortsätter konsekvent bekämpa rasism, hatretorik och desinformation på alla nivåer.

Naisten ja tyttöjen aseman vahvistaminen on yksi Suomen painopisteistä. Naisten oikeudesta määrätä itsestään ei voi tehdä kompromisseja. Suomen tulee aina edistää naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa, oikeutta aborttiin sekä seksuaali- ja lisääntymiserveyttä ja -oikeuksia. Suomen sitoutuminen feministiseen ulkopolitiikkaan esimerkiksi Ruotsin ja Saksan tapaan olisi tärkeä askel.

Ärade talman! SFP vill att Finland har en ledande position i förverkligandet av mänskliga rättigheter. Det är i Finlands intresse att stärka mänsklig korätskonventionssystemet i EU, i FN, i Europarådet och OSCE. I jämställdhetspolitik har Finland en stark trovärdighet och vårt land är en förebild för många. Det här kan vi använda. — Tack, kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

14.52 **Antero Laukkanen kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihmisuuspoliittinen selonteko piirtää selkeän kuvan kansainvälisestä ja kansallisesta ihmisuuskeustilanteesta. Suomi haluaa selkeästi olla aktiivinen ihmisuuskeustoimija. Valitettavasti usein kuitenkin unohdamme pysähtyä tarkastelemaan Suomen omaa ihmisuuskeustilannetta. Kristillisdemokraattinen ryhmä ehdottaakin, että tulevaisuudessa selonteko jaettaisiin selkeämmin kahteen osaan, joissa tarkasteltaisiin kotimaan tilannetta ja Suomen kansainvälistä toimintaa erikseen. Tämä palvelisi kansalaisia paremmin. [Leena Meri: Se on luvattu tehdä jo!]

Ihmisuuksien ytimessä on ajatus ihmisarvosta. Ihmisen perimmäistä arvoa ei määritä hänen olemuksensa, tekonsa tai tekemättä jättämisensä.

Ihmisuuksudet toteutuvat aina suhteessa toisiin. Kun jaettavana on niukkuutta, on tehtävä valintoja. Korona-aikana jouduimme tähän punnintaan: yhden oikeus elämään voi olla pois toisen oikeudesta terveydenhuoltoon, vapautteen tai elinkeinoon. Yhtälö ei ole helppo.

Ihmisuuksien toteutumisen kannalta keskeistä ovat demokratia ja koulutus. On hyvä, että Suomi panostaa maailmalla koulutussektorin kehitysyhteistyöhön ja tukee tyttöjen ja vammaisten henkilöiden koulunkäyntiä. Kehitysyhteistyössä tärkeää on sen ihmisuuskeustepuustaisuus ja rakenteisiin vaikuttaminen.

Arvoisa puhemies! Hyvä valtioneuvosto, kiitän erityisesti siitä, että selonteko ei ujostele ottaa kantaa Kiinan ja Venäjän ihmisuuskeustilanteeseen.

Vaikka monella mittarilla ihmisuuksien ja tasa-arvon toteutuminen on Suomessa mennyt eteenpäin, emme saa pitää näitä itsestäänselvyytenä. Alhaisena äänestysaktiivisuutena näyttäytyvä demokratiavaje ja viimeaikaiset mielenosoitukset kertonevat osattomuuden tunteesta ja sen lisääntymisestä yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamies listaa kertomuksessaan kymmenen keskeistä perus- ja ihmisuuskeusongelmaa Suomessa. Kärjessä ovat puutteet vanhusten oloissa. Kristillisdemokraatit ovat huolissaan siitä, mitä vanhustenhoidon kriisi ja työvoimapula tekevät ikääntyneiden oikeuksille saada laadukasta hoitoa ja tulla kuulluksi.

Myös lasten turvallisuus on huolenaihe. Uutiset nuorten väkivallasta ovat synkkiä. Siihen lapsiasiainvaltuutettukin kiinnittää huomiota. Jokaisen lapsen ja nuoren on saatava käydä koulussa ja harrastuksissa ilman pelkoa väkivallasta. Sama koskee tietysti myös kotia.

Selonteossa nostetaan esille perusoikeusnäkökulma digitalisaatioon. Lainaus selonteosta: ”Tiedon ja palveluiden lähteille pääsy sekä palveluiden yhdenvertainen saatavuus on turvattava myös silloin, kun henkilö ei itse pysty käyttämään sähköisiä palveluja.” Meidän onkin kysyttävä: Onko visiona yhteiskunta, jossa perusoikeudet toteutuvat vain nettiyhteyden kautta digitaalisella identiteetillä? Onko tässä käymässä niin, että kun järjestelmän piti palvella meitä, niin nyt me palvelemme järjestelmää?

Arvoisa puhemies! Nostan esille vielä yhden asian. Selonteossa viitataan anti-genderliikehdintään, joka ei hyväksy sukupuolen moninaisuutta eikä sukupuolen määrittelyä yhteiskunnallisesti ja hyväksyy ainoastaan heteroseksuaaliselle avioliitolle perustuvan perhemallin.

Puhemies! Jos lähes kaikissa sivilisaatioissa ihmiskunnan historiassa vallinnutta käsitystä avioliitosta aletaan pitää syrjivänä, on oikeutettua kysyä, miten se edistää ihmisuus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

keuksien toteutumista. Kieltämällä sukupuolen käsitteen luonnontieteellisen pohjan valtioneuvosto sanoutuu irti tieteellisestä maailmankuvasta. Tämä on hämmäntävää.

Kuten selonteossa todetaan, sananvapaus on keskeinen osa perus- ja ihmisoikeuksia sekä demokraattista yhteiskuntaa. Sananvapauden rajoja määritellään lisääntyvästi tuomioistuinten päätöksin. Tämä on ongelmallinen kehitys. Moniarvoisen yhteiskunnan rakentaminen on epäonnistunut, jos oikeuslaitos joutuu enenevässä määrin linjaamaan, mitä saa sanoa ja mitä ei ja mikä oikeus ylittää toisen, ketä suojellaan ja ketä ei. Arvoisa puhemies, meidän täytyy pystyä parempaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harkimo.

14.58 **Harry Harkimo liik** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Julkisen vallan tehtävä perustuslain mukaisesti on turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen Suomessa. Ihmisoikeuspolitiikkamme perustuu ihmisarvon ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden kunnioittamiseen. Perusoikeudet turvaavat yksilön yhdenvertaisia oikeuksia. Suomalaisen yhteiskunnan perusta rakentuu demokratian, oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen. Näiden toteuttamista on vahvistettava niin kansallisesti, EU-tasolla kuin kansainvälisestikin.

Demokratiamme nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Me olemme pysyneet vahvoina sen suhteen, että nämä oikeudet toteutuvat hyvin. Oikeusvaltion toimivuuteen kohdistuu kuitenkin paineita myös Suomessa. Vähemmistöihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet, vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet, sekä esimerkiksi oikeudenkäyntien kestot pidentyneet. Turvallinen oikeusvaltio tekee työtä sen eteen, ettei meillä olisi eriarvoisuutta, yhteiskunnallista syrjäytymistä tai turvattomuutta. Puutteita on edelleen esimerkiksi niin lähisuhdeväkivallan uhrien, vanhusten, vammaisten kuin sukupuolivähemmistöjen asemassa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Oikeusvaltiokehitys on keskeinen kestävä kehityksen tavoite. Perus- ja ihmisoikeudet ovat olennainen osa kestävä kehitystä, jonka tulee vahvistaa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Suomi korostaa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräysten noudattamista kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa. YK:n Agenda 2030 -ohjelman toimeenpanossa tulee ottaa huomioon toisiaan täydentävästi perus- ja ihmisoikeudet, ympäristön tila sekä yhteiskunta- ja talouskehitys, eikä ketään tule jättää kehityksestä jälkeen. Suomen kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan painopiste on yhdenvertaisuuden, syrjäytyneimpien väestöryhmien oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon puolustamisessa ja edistämisessä. Naisiin kohdistuvan väkivallan määrään on kiinnitettävä erityistä huomiota myös Suomessa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Sananvapaus on paitsi tärkeä ihmisoikeus myös demokratian perusta. Vaikka sananvapaus on keskeinen perus- ja ihmisoikeus, ei se ole rajoittamaton. Sananvapauden rajoja tulee arvioida suhteessa muihin oikeuksiin ja lainsäädäntöön. Huomioitava on muun muassa tietosuoja ja yksilönsuoja. Sananvapauden toteuttaminen ja oikeus tietoon ovat keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia, mitä Suomi korostaa. Perus- ja ihmisoikeuksien toteuttaminen tulee turvata myös muuttuvassa yhteiskunnassa. Kehittyvä teknologia mahdollistaa perus- ja ihmisoikeuksien loukkaamisen aiempaa laajemmin eli esimerkiksi loukkaamalla yksityisyydensuojaa ja osallistumisoikeutta. Digitalisaation edessä kansalaisten luottamus on tärkeässä asemassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Yhteiskunnassa jokaisella on sekä vapauksia että oikeuksia että vastuita. Toimimme niiden puitteissa kukin omien kykyjemme mukaan. Kaikilla ihmisillä tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet rakentaa omaa elämäänsä ja menestyä. Jokaisella on oikeus kokea olevansa merkityksellinen, arvokas ja hyväksytty yhteiskunnan jäsen. Kaikilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Hyvinvointiyhteiskunta ei toimisi, jos jokainen vain ensin vaatisi ja sitten ottaisi siltä itselleen mieluisia asioita. Jokaisen meistä on myös omien mahdollisuuksiemme mukaan osallistuttava yhteiskunnan rakentamiseen ja pyörittämiseen, jotta yhteisesti kootusta hyvästä voidaan auttaa ensisijaisesti niitä, jotka apua tarvitsevat. Yhteiskunnan turvaverkkojen on kannateltava heikkoina hetkinä, mutta samanaikaisesti niiden on tuettava eteenpäin, jotta kukin seisoi mahdollisimman tukevasti omilla jaloillaan. Elämässä on oltava mahdollisuus sekä onnistua että epäonnistua. — Kiitos. [Eva Biaudet: Harvinaisen hyvä puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt siirrymme joksikin aikaa vastauspuheenvuoroilla käytävään keskusteluun. Minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja saa pyytää painamalla V-painiketta. Ja tämän keskustelun yhteydessä ministeri haluamallaan tavalla voi käyttää puheenvuoroja. — Edustaja Werning.

15.03 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Keskustelu oikeusvaltion tilasta ja viranomaisten tietämyksen kehittäminen perus- ja ihmisoikeuksista on tärkeää. Tässä yhteiskunnan muuttumisen tilassa meillä tulee huomioida erilaiset väestöryhmät, erilaiset kulttuuritaustat, erilaiset ihmiset, koska viime kädessä on kyse siitä: ihmisyydestä. Kaikki ihmiset ovat tismalleen samanlaisia. Jokaisella ihmisellä tulee olla yhtäläinen oikeus ihmisoikeuksiin. Siinä ei ole kyse halusta tai tahdosta, vaan siinä on kyse ihmisen perusoikeuksista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

15.04 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitettävästi muutama ryhmä oli huomannut, muun muassa kristillisdemokraatit, että tämä oli vajavainen Suomen oikeusvaltiotilanteen osalta. Tietysti ministerit harkitsevat, kuka tulee, mutta oikeusministerin olisi ollut tässä hyvä olla myös paikalla tästä oikeusvaltiokehityksestä ja esimerkiksi meidän tuomioistuinresursseista, jotka vaikuttavat siihen, joka täällä on todettu, että meillä oikeudenkäynnit viipyvät. Tämä on vakava huoli, ja lakivaliokunta on tästä kymmeniä kertoja huomauttanut, ja tiedän, että sieltä on tulossa jonkinlainen selonteko. Lakivaliokunta on sitä painottanut, mutta tämä on puute.

Tuossa Ruotsalaisen kansanpuolueen puheessa pidettiin esillä valta-aseman väärinkäyttöä ja yksilöiden oikeuksia. Tämän päivän keskustelua kun on tuolla mediassa seurannut, niin jokaisen olisi hyvä katsoa peiliin: arvostaako kansan valitsemaa kansanedustajaa tässä laitoksessa ottaen huomioon vielä, että tuo äänimäärä on tällä henkilöllä, josta julkisuudessa puhutaan, aika huomattava. Jotenkin tuntuu demokratian väheksymiseltä — puhun nyt edustaja Halla-ahosta [Välihuutoja vasemmalta — Kimmo Kiljunen: Hän on saanut tuomion!] — että häntä moititaan tuolla julkisuudessa, että kyllä pikkuisen olisin varovaisempi, kun on kuitenkin kansan valitsema edustaja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sirén.

15.06 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi sijoittuu ihmisoikeuksia vertailevissa tilastoissa varsin korkealle, mutta meilläkin on edelleen ihmisoikeuksissa kansainvälisesti tekemistä. Yksi räikeimmistä epäkohdista meidän lainsäädännössämme on translaki, joka edellyttää pikaista päivittämistä, mutta ulkoministeri ei ehkä ole oikea ministeri vastaamaan sen viivästymiseen.

Sen sijaan kysyisin tästä yhteistyöstä kansainvälisillä foorumeilla, esimerkiksi siellä ihmisoikeusneuvostossahan on mukana valtioita kuten Kiina, Venäjä, Kuuba ja Venezuela. Kiinnostaisi kuulla ministeriltä, millä tavalla Suomi on ajatellut asemoitua tässä yhteistyön osalta ja tiivistää yhteistyötä samanmielisten ja meille tärkeitä arvot jakavien valtioiden kanssa työssä ihmisoikeuksien puolesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Mikko.

15.07 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Suomi haluaa selonteon mukaan edistää uskonnollisten toimijoiden välistä vuoropuhelua osana konfliktien ehkäisyä ja rauhan rakentamista.

Olemme usein ennakkoluulojen ja yleistämisen vankeja. Meillä on taipumus yleistää esimerkiksi uskonnollisen vähemmistön keskuudessa tapahtunut väärinkäytös koko ryhmää koskevaksi, jolloin kaikki ryhmään kuuluvat kokevat leimautuvansa ja kärsivät siitä. Selonteon mukaan merkittävä osa poliisin vastaanottamista viharikosilmoituksista liittyy uskontoon ja vakaumukseen. Kysyn ministeri Haavistolta: miten voimme ehkäistä uskontoon ja vakaumukseen liittyviä viharikoksia meillä ja muualla?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Noora.

15.08 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksiin kuuluu oikeus oppia. Kaikilla lapsilla on oikeus laadukkaaseen perusopetukseen. Suomessa oppivelvollisuutta laajennettiin 18 ikävuoteen asti viime vuonna, niin että se kattaa myös maksuttoman toisen asteen koulutuksen, ja sen toteutumisessa tasapuolisesti meillä on vielä työtä tehtävänä, mutta suunta on oikea.

Lisäksi on muistettava, että etäopetus on heikentänyt lasten ja nuorten oppimista ja se kasvattaa kuilua lasten välillä. On tärkeää, että hallitus vahvistaa lasten ja nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia muun muassa kansallisella demokratiaohjelmalla, valtakunnallisella nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla ja kansallisella lapsistrategialla. Näiden toteutumisen eteen meidän täytyy tehdä työtä ja huolehtia, että ne myös toteutuvat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

15.09 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman ihmettelen näitä puheenvuoroja sieltä oikealta, että unohdetaan se, että meillä on ihmisoikeusongelmia Suomessa. Ainakin itse olen täällä eduskunnassa paljonkin puhunut siitä, että meidän pitäisi esimerkiksi huumausainepolitiikkaa käsitellä nimenomaan ihmisoikeus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

keusperustaisesti. Samoin turvapaikanhakijoiden asema on erittäin iso ihmisoikeuskysymys. Raiskauslainsäädännön kokonaisuudistus ja sen suostumusperustaisuus on erittäin, erittäin iso ihmisoikeuskysymys, samoin vanhuspalveluiden tilanne, lastensuojelun aliresursointi. Kaikkia näitä kysymyksiä voidaan tarkastella nimenomaan ihmisoikeuksien näkökulmasta. [Leena Meri: Mutta tässä ei tarkastella!] Ei ole niin, että ihmisoikeuksien edistäminen maailmalla olisi pois siltä, että niitä voisi ja pitää edistää myös Suomessa. Tämä ei ole nollasummapeliä.

Kysyisin ministeri Haavistolta sitä, että kun meidän lasten ja nuorten perusoikeustietämys ja ihmisoikeustietämys eivät tällä hetkellä ole parhaassa mahdollisessa tilanteessa, niin miten me voitaisiin tätä edistää suomalaisessa kontekstissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

15.10 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on aika laajasti tänään keskusteltu mielestäni todella monessa hienossa puheessa siitä, miten ihmisoikeuksien universaalisuus tarkoittaa, että niitä eivät voi niin kuin erottaa kansalliset rajat ja että perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa ovat niitä samoja, joita ne ovat muuallakin maailmassa, ja että meidän tulee kantaa huolta ihmisten oikeuksista riippumatta siitä, mistä he tulevat, ja heidän ihonväristään, uskonnostaan tai muista heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan huolimatta.

Suomessa me ollaan järjestelmällisesti rakennettu tällaisia eri valvontamekanismeja, tällaisia matalan kynnyksen mekanismeja, jonkinnäköisiä ”vahtikoiria”, ja varmaan se on ehkä yksi niistä hyvistä esimerkeistä, joita voisimme myöskin viedä mukamme, kun keskustelemme maailmalla, koska ei riitä, että on vain hyvä ihminen, vaan täytyy myöskin aktiivisesti tehdä työtä. Kysyisin: miten esimerkiksi ihmisoikeusneuvostossa pystyisi viemään eteenpäin sitä, että näitä rakenteita voisi vahvistaa ja myös kansainvälisten ihmisoikeusvalvojien voimavaroja voisi vahvistaa? Niillä on tosi heikosti tällä hetkellä voimavaroja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.11 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Honkasalolle totean, että tässä ihmisoikeusselonteossa Suomi on jäänyt aivan paitsioon. Siitä on kysymys, ei siitä, etteikö täällä puhuttaisi suomalaisten ihmisoikeuksista. Mutta valitettavasti tämä on tässä painopiste. Ei ole juurikaan tarjota minkäänlaisia ratkaisuja vaikka vanhustenhoidon ongelmiin. [Leena Meri: Ei mitään!]

Puhemies! Ihmisoikeudet ovat universaaleja. Näin ne pitäisi aina nähdä. Valitettavasti käy usein niin, että joku tietty ryhmittymä ottaa ihmisoikeudet ikään kuin oman agendansa ajamiseen, ja silloin tasapaino ihmisoikeuden ymmärtämisessä hiipuu. Olen laittanut merkille, että Suomessa tunnustava kristitty alkaa olla sellainen asia, että siitä voi sanoa ihan mitä vain: voi maalittaa, halveksua, syyttää, tehdä mitä vain, ja kaikki pitävät sitä lähes normaalina. [Leena Meri: Kyllä!] Kyllä meilläkin vähemmistönä on oikeuksia, ja jonkun pitäisi pitää huoli siitä, että ihmisoikeudet ovat universaaleja. [Leena Meri: Niin myös Suomessa!] — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Taee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

15.12 **Hussein al-Taeed** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puhua Suomen ulkopuolisista asioista, ja erityinen huolenaihe viime aikoina on ollut myös se, että yhä useampi suomalainen seisoo pankin jonossa saamatta palveluita. Yhä useampi suomalainen digisyrjäytyy, koska ei kykene digitunnistautumaan, ja tämä kysymys täytyy ottaa huomioon, kun katsomme suomalaisten ihmisoikeuksia, etenkin vanhenevassa väessä. Mutta samanaikaisesti näihin pankkipalveluihin liittyy kansainvälinen aspekti. Useat suomalaiset kehitysjärjestöt, kirkollisjärjestöt ja muut eivät kykene tänä päivänä tekemään pankkisiirtoja eivätkä pysty tekemään kehitysapua siksi, että näitä sääntöjä on nyt kiristetty valtavasti. Nyt tarvitaan Suomen hallitukselta apua, vetoapua, siinä, että me pystyttäisiin tätä meidän työtä maailmalla jatkamaan. Pyytäisinkin, että ulkoministeri kommentoisi tätä asiaa, miten me voisimme tätä kysymystä erityisesti Yhdysvaltojen ja EU:n kanssa viedä eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

15.14 **Minna Reijonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielipiteenvapaus ja myös sananvapaus ovat hirveän tärkeitä. Tässä on noussut esille tämä vihapuhe, ja sitä, mitä se vihapuhe niin kuin käytännössä oikein on, eivät monetkaan ihmiset kyllä tiedä. Puhutaan vihapuheesta, mutta mitä se käytännössä tarkoittaa, ja kuka sen oikein määrittää? Se on minusta kyllä semmoinen kysymys, että sekin olisi ihan hyvä selväksi tehdä: mitä vihapuhe on ja mitä se tarkoittaa. Ja totta kai, ei ketään pidä loukata ja muuta, mutta sitä, mitä se vihapuhe oikeasti on, ihmiset vähän ihmettelevät, ja toivoisin siihen selvyyttä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Virolainen.

15.14 **Anne-Mari Virolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate ja demokratia ovat arvoja, jotka minulle Euroopan neuvoston jäsenenä tulevat selkäytimestä mihin kellonaikaan tahansa, ja pyrin myös toteuttamaan niitä omassa toiminnassani.

Mutta en keskity tässä puheenvuorossa Euroopan neuvoston toimintaan, vaan pyydän kiinnittämään huomiota globaaliin ulottuvuuteen ja siihen, että kun tarkkailemme suurvaltojen kehityshankkeita, miten ihmisoikeudet lähinnä jäävät niissä noudattamatta. Otan esimerkin Kiinan silkkitiehankeesta, jolla se on hakenut globaalia vaikutusvaltaa. Erityisesti nyt viimeaikaiset huomiot ovat Afrikasta. Ihmisoikeudet ovat jääneet täysin toteuttamatta, eikä se ole suinkaan afrikkalaisten etu pitkällä tähtäimellä.

Siksi toivonkin, että kun Euroopan unioni on nyt käynnistänyt tämän Global Gateway -ohjelman, niin siinä myös kiinnitetään huomiota ihmisoikeuksiin, ja erityisesti nyt loppuviikosta käytävässä EU—Afrikka-huippukokouksessa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vehviläinen ja hänen jälkeensä ministerille 4 minuuttia.

15.16 **Anu Vehviläinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä selonteko on kyllä laaja kattaus ihmisoikeuksien ydinkysymyksiä sekä kansainvä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

lisesti että myös kotimaasta. Mutta sen sanon, että kyllähän tässä on aina myös katsojan silmistä kysymys, että kuka meistä kiinnittää mihinkin kohtaan huomiota.

Jos kotimaan asioista itse katson jotakin kohtaa, niin se on lähisuhdeväkivalta ja naisiin kotona kohdistettu väkivalta, joka minusta on häpeällistä suomalaisessa yhteiskunnassa, joka on kuitenkin kehittynyt sivistysmaa.

Kansainvälisesti otan esille selonteon yhden kohdan. Tässä kiinnitetään huomiota siihen, miten demokratia ja oikeusvaltiokehitys ovat monissa maissa heikentyneet viime vuosien aikana mittavasti. Itse jaan tämän ajatuksen ja otan esille myös Suomen lähialueet Venäjän ja Valko-Venäjän. Pidän todella tärkeänä, että Suomi kaikessa omassa yhteydenpidossaan ja vuorovaikutuksessaan on aina valmis ottamaan näitä asioita esille.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto, 4 minuuttia. — Hänen jälkeensä jatkamme vastauspuheenvuoroilla.

15.17 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. Kiinnostuneena kuuntelin, miten laaja tämä ihmisoikeuskysymysten kirjo on ja millä tavalla kotimaiset asiatkin siinä nousevat vahvasti esiin. Edellinen ihmisoikeuspoliittinen selontekohan annettiin vuonna 2014, ja kun sitä täällä kovasti keuhuttiin, niin harmikseni entinen ministeri Tuomioja ei nyt istu tässä etupenkissä, koska se annettiin hänen aikanaan — ministeri Soinin aikana ei tällaista ihmisoikeuspoliittista selontekoa ollut — ja selvästi kiitokset kuuluvat sinne, jos se 2014 oli tätäkin vielä laajempi. Sitä, missä määrin tässä käsitellään kansallisia perusoikeuskysymyksiä, on vähän rajoitettu sen vuoksi, että on olemassa valtioneuvoston antama tasa-arvo-ohjelma ja esimerkiksi kansallinen lapsistrategia ja muuta. Ne dokumentit ovat jo siellä pohjalla, ja tämä sitten rakentuu tähän päälle, mutta täällä otettiin tärkeitä asioita esille.

Edustaja Sirén kuvasi ainakin minusta hyvin sitä ajattelutapaa, joka itselläni on, että kun puolustamme omia arvojamme ja ihmisoikeuksiamme myöskin globaalisti, niin kasvaa myöskin suomalaisten elintila ja meidän tilamme tässä maailmassa liikkuu ja toimia, kun nämä arvot ovat vallalla ja ihmisoikeuksia noudatetaan. Eli nämä ovat toisiinsa sidoksissa, mitä tapahtuu kotimaassa ja mitä tapahtuu maailmalla. Ja otitte hyvin esille tämän Etyj 25 -kokouksen, kun Etyjiinhan tuli silloin kolmatta koria myöten nämä ihmisoikeuskysymykset, lehdistönvapauskysymykset, ja otitte myöskin esille pohjoismaiset mahdollisuudet toimia yhdessä.

Ja ehkä laajemminkin esimerkiksi edustaja Eva Biaudet'n kysymykseen, miten tätä yhteistoimintaa tehdään, niin tietysti nyt ihmisoikeusneuvoston tuoreena jäsenenä etsimme erilaisia koalitioita. EU on meille luonteva koalitio, Yhdysvalloilla on nyt entistä korkeampi profiili ihmisoikeusasioissa, mutta totta kai tapauskohtaisesti tehdään kaikkien kanssa. Esimerkiksi jotkut maat, joilla muuten ei ehkä ihmisoikeudet ole niin painotteisesti, saattavat vaikka sitten naisten asemasta kuitenkin ajatella myönteisellä tavalla. Etsimme näitä koalitioita totta kai tässä uudessa työssä.

Edustaja Kinnunen kuvasi hyvin sitä, miten sanat ovat tekoja, ja hyvin moni muukin on täällä viitannut tähän vihapuheeseen. Varmasti eduskuntakin voi miettiä, mikä on sitten se kattava määritelmä sen suhteen, mutta ongelma varmaan täällä tiedetään ja tiedostetaan: millä tavalla puheella pyritään alistamaan tai jopa vaientamaan ihmisiä. Silloinhan ihmisoikeuksia ei tässä puolusteta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Edustaja Koponen kuvasi hyvin yhden erityisen ryhmän, vammaisten lasten, tilannetta, ja edustaja Honkasalo hyvin tätä ihmisoikeusongelmien kasautumista tietyille ihmisille.

Saamelaiden kysymys on sellainen, jota meiltä aina kysytään maailmalla — miten olemme itse hoitaneet ihmisoikeusasiamme — ja vaikka aina voidaan tehdä parannuksia, niin tämä totuus- ja sovintokomission perustaminen ja se työ, joka siellä tehdään, on sellainen, joka on näkyvää.

Edustaja Laukkanen puhui tästä anti-gender-liikkeestä, ja olitte vähän huolissanne. Minusta se on se liike, joka esimerkiksi pyrkii saamaan maita irtautumaan Istanbulin sopimuksesta, joka käsittelee kotona tapahtuvaa väkivaltaa. Tällainen trendi on valitettavasti menossa, ja se on jopa Euroopan unionin sisällä. Turkki on irronnut tästä Istanbulin sopimuksesta, vaikka se kantaa yhtä heidän keskeisen kaupunkinsa nimeä. Eli tällainen meidän kannaltamme kielteinen trendi maailmassa on menossa, ja sitä vastaan pyrimme toimimaan.

Täällä kysyttiin myöskin translain tulosta. Tietojeni mukaan tämän vuoden aikana hallitus sen esittelee.

Täällä oli hyviä kysymyksiä oikeuslaitoksen tilasta ja muusta, ja varmasti nämä viestit tästä keskustelusta menevät asianomaisille ministereille, oikeusministerille ja muille toimijoille. Tämä on tärkeää keskustelua.

Ehkä sitten vielä: edustaja al-Tae, mainitsitte tällaisen marginaaliselta kuulostavan ongelman, mutta on todella näin, että jotkut kehitysjärjestöt eivät tiettyihin maihin pysty tekemään tilisiirtoja ja auttamaan maiden asukkaita, koska pankit pelkäävät näitä sanktiotoimia ja tämältyyppejä. Tämä on tiedostettu, ja hallitus tekee tietysti kaiken voitavansa tässä asiassa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo, minuutti.

15.21 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty erinomaisen hyviä puheenvuoroja ihmisoikeuksista. Niissä on tullut selvästi esille se seikka, että ihmisoikeudet ovat universaali asia, ne eivät ole minkään valtion sisäisiä asioita. Oikeus elämään on itse asiassa kaikkein keskeisin ihmisoikeus. Euroopan neuvoston jäseneksi ei edes pääse, ellei ole kuolemanrangaistus poistettu. Myöskään Euroopan unionin jäseneksi ei pääse kuin ilman kuolemanrangaistusta.

Täällä on käytetty myöskin paljon puheenvuoroja siitä, että kun Suomi kiinnittää huomiota kansainvälisesti ihmisoikeuksien toteuttamiseen, niin kuinka paljon me kiinnitämme siihen huomiota kansallisesti. Kyllä ministeri tätä selontekoa koskevassa omassa puheenvuorossaan toi esille, että lähisuhdeväkivalta, saamelaiden oikeudet ovat semmoisia kysymyksiä, joihin kansallisesti kiinnitetään huomiota.

Mutta kyllä yksi iso asia on se, että meillä on neljäsosa väestöstä yli 65-vuotiaita ja yli 75-vuotiaista valtaenemmistö kokee ikäsyryntää, aitoa ikäsyryntää, joka näkyy esimerkiksi digitalisaatiokehityksessä, josta ihmiset ovat pudonneet toisen luokan kansalaisiksi, kun peruspalvelukin siirretään verkkoon ja ihmiset ovat kykenemättömiä niitä sitten saamaan. Tämä on iso asia, arvoisa ministeri, ja toivon, että tähän vakavasti suhtaudutaan. Te mainitsittekin sen puheessanne.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

15.22 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluan kiittää edustaja Laukkasta, että hän nosti tärkeitä asioita esiin.

Täällä selonteossa lukee, että naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä vastustava anti-gender-liikehdintä on yhä järjestäytyneempää, aloitteellisempaa ja runsaammin rahoitettua. Itse kun en tunnista tätä lainkaan Suomessa tapahtuvan, niin arvoisa ministeri, voitteko kertoa, mikä tai mitä on tällainen järjestäytyneempi, aloitteellisempi liikehdintä ja kuka sitä täällä Suomessa rahoittaa? Vai ovatko nämä lauseet kenties vain vihervasemmiston poliittista äänenkalastelua naamioituna tasa-arvo-sanan taakse?

Toinen asia, mistä haluaisin kysyä, on se, milloin te käynnistätte lastensuojelun nykytilaselveltyksen. Jos ihmisoikeuksista puhutaan, niin Suomessa on järkyttävä tilanne lastensuojelussa, kun neuropsykiatrisesti sairaita lapsia huostaanotetaan hyvin kevyin perustein.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz.

15.23 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeus elämään on ihmisoikeuksista kaikkein perustavanlaatuisin. Eniten ihmisten elämää uhkaavat sota ja tällä hetkellä Euroopassa se, että Venäjä omien valheittensa saatelemana uhkaa Ukrainaa sodalla. Olen tyytyväinen siihen, että tasavallan presidentti ja hallitus toimivat aktiivisesti ja tekevät kaikkensa sodan estämiseksi.

Toinen asia: Edustaja Sirén käytti puheenvuoron YK:n ihmisoikeusneuvostosta. Mikä yhdistää seuraavia maita: Kiina, Uzbekistan, Venäjä, Kuuba, Libya, Sudan ja Venezuela? Niitä yhdistää se, että ne muodostavat oikein rosvokoplan ihmisoikeuksien loukkaamisessa. Valitettavasti niitä yhdistää myös se, että ne ovat YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenmaita. Kysyn, ministeri Haavisto: mikä on tällaisen toimielimen uskottavuus tällä kokoonpanolla? [Eduskunnasta: No ei paljon mikään!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

15.25 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Saimme tänään erittäin hyviä uutisia tuolta EU:n tuomioistuimelta, joka vihdoinkin totesi päätöksessään, että EU-tukia voidaan jäädyttää, mikäli näillä oikeusvaltorikkomuksilla on suora kytke EU-budjetin lainmukaiseen käyttämiseen, ja se on erittäin tärkeää. Niin kuin tässä selonteossakin on todettu, niin oikeusvaltion tilaa on nostettu esiin Suomessa, mutta ennen kaikkea myöskin EU:ssa meillä on paljon tehtävää. Suomi on ollut aktiivinen ja toivotavasti myöskin tulee olemaan aktiivinen näissä kysymyksissä.

Oikeusvaltio liittyy tietysti vahvasti myös demokratiatyöhön. Me Suomessa olemme korostaneet demokratiatyötä erityisesti kehittyvissä maissa ja niihin kytkeytyen myöskin ihmisoikeuksia. Alle puolet maailman väestöstä asuu tällä hetkellä demokratioissa. Millä, arvoisa ministeri, me pystymme Suomeksi parantamaan ja lisäämään maailmassa demokratiatyötä, josta meillä kuitenkin on erittäin hyvää kokemusta ja osaamista?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

15.26 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa on tarpeellisesti korostettu ihmisoikeuspuolustajien tärkeyttä ja roolia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Ihmisoikeuspuolustajat, jotka hyvin usein nousevat kansalaisyhteiskunnasta, ovat merkittävässä asemassa, kun yksilöiden oikeuksien toteutumista valvotaan ja ihmisoikeusloukkauksia tuodaan ilmi. Valitettavasti ympäri maailmaa ihmisoikeuspuolustajat kokevat häirintää ja hiljentämisyrityksiä. On tärkeää, että Suomi tukee heidän ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ympäri maailmaa. Kiina, Venäjä, Etiopia — haasteita riittää. Erityisen tärkeää on puuttua ja etsiä kansainvälistä ratkaisua tilanteisiin, joissa epäilynä on etninen väkivalta, puhdistus tai kansanmurha. Suomen paikka YK:n ihmisoikeusneuvostossa on painava ja vaativa. Ihmisoikeuksien toteutuminen tulee tietenkin varmistaa myös Suomessa. Erityisen suurta huolta Suomessa kannan lasten oikeuksien toteutumisesta, oli sitten kyse lastensuojelun asiakkaista, jotka täällä on mainittu, tai turvapaikkaa tai oleskelulupaa hakevien perheiden lapsista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.27 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä selonteko on tärkeä, ja itse olen iloinen erityisesti siitä, että perus- ja ihmisoikeuksien kytkös ilmastokriisiin ja luontokatoon on tässä tunnustettu. Samoin kuin YK:n ihmisoikeusneuvostossa on linjattu, myös me Euroopan neuvostossa linjasimme, vieläpä yksimielisesti toissa kokouksessa, täysistunnossa, että ympäristöoikeudet ovat ihmisoikeuksia. Ympäristökriisit vaikuttavat jo nyt maailmanlaajuisesti laajasti ihmisoikeuksiin, ja eniten tietenkin kärsivät he, jotka ovat jo valmiiksi haavoittuvimmassa asemassa. Siksi on erittäin tärkeää, että Suomi kantaa globaalia vastuuta, mutta myös ympäristöperusoikeuden toteutuminen täällä kotimaassa pitää varmistaa. Minä ajattelen, että kansalaisyhteiskunnalla on tosi iso merkitys ja tuki kansalaisyhteiskunnalle on tärkeää, ja lisäksi minä haluan korostaa kansalaisten oikeussuojaa ja osallistumisoikeuksien turvaamisen tärkeyttä. Konkreettisine nostoina translain lisäksi odotan pikimmiten eduskuntaan myös yritysvastuulakia. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Nurminen.

15.28 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös itse kiitän tästä selonteosta ja myös ministeriä ja hallitusta hyvin perusoikeuslähtöisestä politiikasta maailmalla. Erityisesti tässä ajassa, kun täälläkin on käyty keskustelua, tätä työtä tarvitaan, ja tässä Suomi on hienosti edelläkävijä.

Täällä on tietysti mainittu näitä ongelmia, mitä meillä kansallisestikin on, ja näihin tulee kiinnittää huomiota — niin translain uudistaminen kuin saamelaiskysymykset kuin lähisuuhdeväkivalta — ja ne ovatkin hallituksella kuitenkin työlliställä. Monet näistäkin asioista menevät eteenpäin.

Itse jäin miettimään näitä rakenteita. Täällä on puhuttu esimerkiksi tästä vanhustenhoidon tilasta, kun on puhuttu perusoikeuksista, niin meillä on tuotu esimerkiksi vanhusasiainvaltuutettua ja erilaisia elimiä, joilla vahvistetaan ihmisten perusoikeuksia ja tuodaan niitä keskusteluun. Voisiko näitä jollain tavalla kansainvälisesti tuoda enemmän esiin ja jalostaa ja viedä maailmalle sitä, minkälaisia rakenteita meillä on perusoikeuksien turvaamiseksi?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Ari.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

15.29 **Ari Koponen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikaisemmin ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa on käsitelty paljon kattavammin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Painopisteen olisi pitänyt olla tälläkin kertaa tämän pandemiankin takia esimerkiksi siinä, toteutuvatko ihmisoikeudet lastensuojelussa, minkä edustaja Mäenpää toi hyvin esiin, lähisuhdeväkivallassa, vanhusten asioissa tai nykyisissä perusopetuksen opiskeluympäristöissä.

Liian moni lapsi joutuu elämään ilman turvallista arkea ja siihen kuuluvia asioita. Lapset jäävät huoliensa kanssa yksin. Jokainen nuori ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi kotona ja koulussa. Kuitenkin tämä lasten oikeuksien mukainen tavoite jää pelkäksi sanaheleliseksi ja väsyneiden aikuisten taakan takia utopiaksi ja unelmaksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

15.30 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähemmistön oikeudet ovat erittäin tärkeitä. Ne ovat ainakin omasta mielestäni yhtä tärkeitä kuin enemmistön oikeudet. Tässä tasapainossa pitää olla äärimmäisen tarkka: jos tätä rikotaan, niin silloin kyseessä ovat jollekin, joko enemmistölle tai vähemmistölle, annetut erioikeudet, ja ennemmin tai myöhemmin se politiikka johtaa todelliseen konfliktiin.

Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron siksi, että Amerikasta on rantautunut Suomeen aika aggressiivinen uhriutumiskulttuuri, johon tietyt tahot aika merkittävästi perustavat sen oman edunvalvontansa. Samoin woke- ja cancel-kulttuuri ja maalittaminen ovat niitä ilmiöitä, joilla pyritään vaimentamaan ne ihmiset, jotka demokratiassa pyrkivät käymään asiallista keskustelua tosiasioiden perusteella. Arvoisa ministeri, mitä mieltä te olette tämmöisen demokraattisen keskustelun tukahduttamisesta aika aggressiivisilla keinoilla? Miten siihen tulisi puuttua? [Sheikki Laakso: Hyvä huomio!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

15.31 **Hilkka Kemppi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen varsin tyytyväinen, että sekä tämä selonteko että ministeri että nämä ryhmäpuheenvuorot nostivat naisiin kohdistuvan väkivallan esiin konkreettisesti. Naisten turvallisuuden kohdalla Suomi ei ole nimittäin mallimaa vaan esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan jopa EU:n toiseksi turvattomin maa — tämä siitäkkin huolimatta, että tätä työtä on tehty ihan kärkipaikoilla koko elämäni ajan ja yli 30 vuoden ajan. Konkretiassa selonteko olisi voinut tämän osalta mennä ehkä vieläkin syvemmälle, mutta tietenkin nämä toimet myös muuttuvat ajan kanssa. Oleellisinta on varmasti se ennaltaehkäisevä vaikutus.

Yhdyn selonteon vaatimukseen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan pitkäjänteisyydestä. Esimerkiksi Istanbulin sopimus on tällainen keskeinen sopimus, joka nimenomaan suojelee naisia tältä heihin kohdistuvalta väkivallalta ja perheväkivallalta. On varsin hyvä, että me olemme soveltaneet tuota sopimusta poikiin ja miehiin myös Suomessa. Kysyn ministeriltä: millä saamme pidettyä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen Istanbulin sopimuksen merkityksen voimissaan, kun esimerkiksi Turkki on ilmoittanut siitä irtautuvansa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

15.33 **Tiina Elo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perus- ja ihmisoikeudet ovat osa kestävästä kehityksestä, ja niiden toteutuminen on edellytys kestävästä kehityksestä saavuttamiselle. Onkin tärkeää, että tämä on ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa tunnistettu ja että ilmastonmuutoksen hillinnän ja luontokadon torjunnan merkitys perus- ja ihmisoikeuksien kannalta on kirjattu selontekoon painokkaasti.

Ympäristökriisien uhatessa miljoonien ihmisten elinolosuhteita ympäristöperusoikeudet ovat syystäkin nousseet vahvemmin keskusteluun. YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti viime lokakuussa tunnustaa ihmisoikeudeksi oikeuden puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön. On tärkeää, että Suomi ihmisoikeusneuvoston jäsenenä edistää YK:n yleiskokouksessa ympäristöä perusoikeutena ja varmistaa osaltaan, että aloite etenee.

Olisin kysynyt ministeri Haavistolta, millaisena näette tai miten arvioitte tilannetta ympäristöperusoikeuksien edistämisen osalta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.34 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Palaan vielä tähän anti-gender-liikkeen pohdintaan. Ongelmahan syntyy siitä, kun tämä gender-liike antaa ymmärtää, että ne, jotka ajattelevat perheestä perinteisesti, ovat jotenkin anti-gender-liikkeen edustajia. Sehän käytännössä tarkoittaisi, että melkein kaikki suomalaiset mies–naisparit olisivat jotenkin sen liikkeen edustajia. Tämä on huolestuttavaa, ikään kuin tämmöinen leimaaminen, jota on omalla kohdallanikin, kun olen tähän keskusteluun osallistunut, minut heti leimataan, ja se on huolestuttavaa suomalaisessa keskusteluilma- piirissä. Jos tämmöistä anti-gender-liikehdintää on, joka ei suostu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, siitä pitää puhua, mutta ei pidä leimata niitä ihmisiä, jotka ajattelevat mahdollisesti osittain samalla tavalla ja kunnioittavat perinteisiä perhearvoja.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Mäkisalo-Ropponen, Kankaanniemi, Kauma ja Kärnä, sen jälkeen ministerille, ja sitten siirrymme puhujalistaan. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.35 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaiset ovat yksi maailman suurimmista syrjityistä ihmisryhmistä. Arviolta 15 prosenttia maailman ihmisistä on tavalla tai toisella vammaisia.

Globaalisti vammaisten syrjintä on vakava ihmisoikeuskysymys, mutta toisaalta meidän kyllä tulee rehellisesti myöntää myös se, ettei vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus toteudu Suomessakaan. Me emme edelleenkään noudata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa sopimusta, vaikka Suomi on ratifioinut tämän sopimuksen jo vuonna 2016. Tämä on huolestuttavaa, sillä vammaisten oikeuksien sopimus ei ole toive tai toivomus. Sopimuksen ratifiointi tarkoittaa, että se on lain tavoin velvoittava, ja me emme Suomessa toimi tällä tavalla. Kysynkin ministeriltä: olemmeko me ymmärtäneet tämän asian tärkeyden riittävällä vakavuudella tässäkin talossa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

15.36 **Toimi Kankaanniemi ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli tärkeää, että suomalaiset urheilijat menivät Pekingin kisoihin, mutta mielestäni yhtä tärkeää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

oli se, että ministeri ei sinne mennyt, koska hän ei urheilujoukkueeseen kuulu, vaan hän olisi mennyt sinne antamaan tukeaan ainakin henkisesti sille politiikalle, ihmisoikeuspolitiikalle, jota Kiinassa harrastetaan. On siis tehtävä tekoja myös tässä suhteessa.

Arvoisa puhemies! Loppuviikolla on todellakin EU:n ja Afrikan unionin päämiesten huippukokous, ja sinne tulee paljon afrikkalaisia valtionjohtajia. Tässä yhteydessä korostan sitä, että Suomen hallituksen tulisi siellä nostaa voimakkaasti esille demokratiavaatimukset — kansa, jolla on demokraattinen hallinto, ei yleensä vainoa eikä harjoita ihmisoikeusvastaista politiikkaa — ja lisäksi, että korruptioon puututtaisiin tuossakin kokouksessa hyvin voimakkaasti, koska korruptio ja huono hallinto ruokkivat ihmisoikeuksien polkemista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma.

15.37 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan neuvoston asiantuntijaryhmä GREVIO kiinnitti jo syksyllä 2019 huomiota Suomessa oleviin epäkohhtiin, mitkä kulmineituvat lähinnä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, vainoamiseen liittyviin kysymyksiin, pakkoavioliittoihin, kunniaväkivaltaan sekä silpomiseen.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että hallitus kiinnittäisi huomiota lainsäädännön ajan tasalle saattamiseen nimenomaan näissä kysymyksissä.

Toinen kysymys, jonka haluaisin nostaa esiin tässä yhteydessä, on se, että ihmisoikeuksista puhuttaessa joudumme toisinaan tekemään valintoja myöskin sen suhteen, mikä ihmisoikeus on tärkeämpi kuin toinen. Meillä on tällainen tilanne viimeksi ennen joulua, kun käsitelimme lähikontaktissa poikkeuksellisen hauraiden ihmisten kanssa työskentelevien sote-henkilöiden rokotevelvoitetta. Ainakin itse silloin laitoin painoarvon oikeudelle elämään, joka on meillä perustuslain 7 §:ssä määritelty, mutta kuten keskusteluista kävi ilmi, joillekin oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, elikkä lähinnä näiden hoitajien ja muiden työntekijöiden oikeus olla ottamatta rokotetta, oli se tärkeämpi periaate. Tässä yksi esimerkki käytännön ongelmista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kärnä.

15.39 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Saamelaisalueen ainoana kansanedustajana tässä salissa haluan nostaa esiin erään ihmisoikeusongelman, joka meillä tuolla on ja jota tämä selonteko ei valitettavasti tunnista. Kyseessä on metsäsaamelaisten ja statuksettomien saamelaisten oikeusasema, jolle ei valitettavasti ole vielä tehty mitään, vaikka hallitusohjelmassa olemme nimenomaan sitoutuneet siihen, että turvaamme kaikkien saamelaisten ja saamelaisryhmien oikeudet.

Nämä väestöryhmät ovat vähemmistön enemmistön syrjimiä, ja haluaisin kyllä, että kaikki eduskuntaryhmät pohtisivat sitä, voimmeko me hyväksyä sitä, että vähemmistö syrjii omia vähemmistöjään. Mielestäni emme missään tapauksessa voi. Olisin kysynyt ministeriltä — valitettavasti oikeusministeri ei ole paikalla — onko vireillä mitään hankkeita, joilla näiden henkilöiden oikeusasema ja poliittiset oikeudet tunnustetaan. Nythän he joutuvat asemaan, kun he hakevat oikeuksiaan, joka vastaa käytännössä tilannetta, jossa maan istuva hallitus päättäisi, kuka seuraavissa vaaleissa saa äänestää, ja se on minusta väärin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Valitettavasti noin 15 pyydettyä vastauspuheenvuoroa jäi nyt käyttämättä. Mennään eteenpäin keskustelussa. — Ministeri Haavisto.

15.40 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä kommentteista ja kysymyksistä — joitakin kommentoin.

Edustaja Mäenpää vähän epäröi tai kyseenalaisti, onko tällaista anti-gender-liikettä tai sen rahoitusta olemassa. Olemme kansainvälisten kokousten yhteydessä huomanneet, että se on kyllä mobilisoitu ja resursoitu liike. En tiedä, onko sitä niin paljon täällä Suomessa, mutta se vaikuttaa näissä kansainvälisissä kokouksissa kyllä voimakkaasti ja juuri näihin suuntiin, joita täällä todettiin, Istanbulin sopimusta vastaan ja näin poispäin. Yhdyn tähän teidän huoleenne lastensuojelun nykytila -asiasta.

Edustaja Zyskowicz otti esille, että — olen aivan samaa mieltä — sota on suurin ihmisoikeusrikos, joka voi olla, ihmishenkien menetyksenkin osalta, ja se uhkaa nyt Euroopassa Venäjän toimien vuoksi. Mutta otitte myös esiin tämän ihmisoikeusneuvoston kokoonpanon, ja voi vain sanoa, että tämä on YK ja tällaisia nämä toimielimet ovat. Se vaihtoehtohan olisi, että olisimme samanmielisten, esimerkiksi demokratioiden liiton tai muuta, puitteissa käsittelemässä näitä, mutta olen aina pitänyt hyvänä sitä, että sitten todella erimielisetkin istuvat vähintään siellä samassa pöydässä ja kuulevat ne argumentit, mitä näistä asioista ajatellaan, mutta ymmärrän huoleenne siitä, että tämä ei ole demokratia- ja ihmisoikeusmielessä aina edustava kokoonpano. Sen toki tiedämme.

Edustaja Ovaska kysyikin, miten tätä demokratiatyötä maailmalla tehdään, ja sehän on tärkeä osa meidän kehitysyhteistyötämme ja sitä painotetaan yhä enemmän. Ja tähän oikeastaan liittyy edustaja Kankaanniemen kysymys siitä, että puhutaanko Afrikan unionin edustajien ja afrikkalaisten maiden kanssa huippukokouksissa myöskin ihmisoikeuksista. Kyllä puhutaan, ne ovat esillä säännöllisesti myöskin EU—AU-huippukokousten yhteydessä.

Useammat, kuten edustaja Hopsu, kiinnittivät huomiota tähän ihmisoikeuspuolustajien tilanteeseen, ja esimerkiksi EU-puheenjohtajuuskaudella me kutsuimme heitä Suomeen tapaamaan ministereitä ja olemme yrittäneet omalla esimerkillämme osoittaa, että tällaisia ihmisiä kannattaa kuunnella ja heille myös antaa se moraalinen tuki, minkä he tarvitsevat.

Edustaja Nurminen pohti, voisiko näitä suomalaisia rakenteita viedä maailmalle. Esimerkiksi meidän ombudsman- tai oikeusasiamiesinstituutiomme tunnetaan aika hyvin, ja sitähän on pystytty levittämään, samaten nämä eri valtuutetut, joita on käytetty.

Edustaja Eestilä pohdiskeli woke-, cancel- ja maalittamiskulttuureita, ja itsekin olen ainakin sellaisesta asiasta huolissani, että ei voi olla niin, että keskusteluun voi osallistua vain, jos osaa aina oikealla tavalla argumentoida ja oikealla tavalla käyttää eri nimiä ja historiallisia faktoja ja näin poispäin. Keskustelu ei saisi juuttua siihen, että termit ovat väärät, vaan pitäisi aina ymmärtää, että kaikki eivät ole aina samalla viivalla eri termien käytössä. Tällaisesta keskustelusta, joka menee vain niihin termeihin eikä itse asioihin, olen huolissani.

Edustaja Kemppi kysyi hyvän kysymyksen, miten pidetään tuo Istanbulin sopimus voimassa, ja teemme kyllä kaikkemme myöskin niiden EU-maiden osalta, jotka eivät siinä vielä ole mukana. Mutta Turkissa käydessäni toin esiin huoleni myös Turkin irtoamisesta, ja valitettavasti Turkissa muitakin tämän tyyppisiä trendejä on esillä.

Useampi täällä, mukaan lukien edustaja Elo ja edustaja Mäkelä, ottivat tämän ympäristö ihmisoikeutena ja ilmasto ihmisoikeutena -asian esille. Olen kanssanne täysin samaa miel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

tä, että kaikilla foorumeilla, missä puhumme ihmisoikeuksista, nämä ympäristöoikeudet ihmisoikeuksina nousevat nyt entistä enemmän esille.

Edustaja Laukkasella oli huoli genderkysymyksen ympärillä, että jäävätkö perhearvoista perinteisesti ajattelevat ihmiset nyt unholaan tai alakynteen tai muuta. Itse olen kokenut niin, että onpa ihminen valinnut millaisen parisuhdemuodon tahansa tai ei mitään parisuhteen muotoa, hänellä saattaa olla kuitenkin näistä asioista monen ihmisen kanssa yhteiset käsitykset: on monimuotoisia perheitä ja kullekin kuuluvat nämä oikeudet. En näe tässä niin suurta ristiriitaa kuin minkä edustaja Laukkanen tässä ehkä näki.

Haluan kiittää keskustelusta ja myöskin todeta niille, jotka ovat muun muassa Euroopan neuvoston ja näiden muiden elinten puitteissa tehneet eduskunnan puolesta tätä ihmisoikeustyötä: suuri kiitos teille kaikille.

Puhemies Matti Vanhanen: Puhujalistaan. — Edustaja Turtiainen.

15.45 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies ja hyvät kollegat! Tämä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on yksi tuorein tuotos, joka todistaa, kuinka tässä ajassa pimeys hallitsee ihmisten mieliä. Koko dokumentin läpi kulkee tulipunaisena lankana moraalien mädätys. Selonteko kuvastaa tämän ajan henkeä: kaikki, mikä on sairasta, julistetaan terveeksi; kaikki, mikä on paha, julistetaan hyväksi; ja kaikki, mikä on pimeyttä, julistetaan valkeudeksi. Tämä kaikki on salakavalaa totalitarismia, johon meitä on vähitellen hivitettu. Älyttömillä periaatteilla nostetaan joidenkin ihmisryhmien arvo kaiken keskiöön. Toisin sanoen joidenkin ihmisoikeuksista tehdään etuoikeuksia. Normaalien, tavalisten ihmisten oikeudet poljetaan maan tomuun ja heiltä riistetään elämisen eväät ja sanomisen vapaus. Kaikella muulla on merkitystä paitsi oman kansan hyvinvoinnilla. Tällaisella eriarvoistavalla ja epäterveellä agendalla pelkästään häpäistään Suomi-neidon kunniaa.

Arvoisa puhemies! On vaikea uskoa, että kyse olisi tahallisesta tuhotoiminnasta, ja tuskin näin onkaan. Kyse on pimeyteen vajonneen valtioneuvoston aikaansaannoksista, ja mitä muuta pimeydessä vaeltavalta valtioneuvostolta voidaan odottaa kuin pimeitä suunnitelmia ja pimeitä päätöksiä. Puhutaan demokratiasta, mutta tosiasiasa ei haluta sitä vaan valtaa omalle poliittiselle aatteelle. Puhutaan tasa-arvosta, mutta tarkoitetaan tasapäistämistä. Puhutaan yhdenvertaisuudesta, mutta syvässä ideologisessa hurmoksessa harrastetaan ”positiivista syrjintää”. Puhutaan ihmisoikeuksista, mutta ollaan heti riistämässä ihmisarvo niiltä, jotka eivät ajattele asioista samalla tavalla. Tämä maa tarvitsee viisaita johtajia eikä haaveilijoita, jotka puhuvat joka mutkassa ilmastonmuutoksesta. Tämä maa tarvitsee kansansa puolia pitäviä johtajia eikä ulkomailta ohjailtuja sätkynukkeja. [Ben Zyskowiec: Se on aivan oikein!] Tämä maa tarvitsee kansaansa yhdistäviä johtajia eikä kansaa kahtia jakavia agitaattoreita.

Arvoisa puhemies! Tämä dokumentti on yksi osa maailman vahingollisimman aatteen kyllästävä hallitusohjelmaa, mutta sen on kaikessa pimeydessään tarkoitettu toteutuvan ennen kuin se valkeus paljastaa kaikki pimeyden teot. Minun puolestani se joutaa silppuuriin saman tien. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa olisi paljon tärkeitä asioita esille nostettavaksi, mutta puhun ainoastaan yhdestä — samasta, mistä de-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

battipuheenvuorossanikin eli vammaisten oikeuksista. Kuten debattipuheenvuorossa totesin, Suomi ei edelleenkään noudata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa sopimusta ja tämä on minusta erittäin huolestuttava ihmisoikeuskysymys.

Tulee muistaa, että vammaispalveluissa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalveluista, vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen ja osallisuuteen yhteiskunnassa. Tästä syystä myös kaikessa lainvalmistelussa tulisi huomioida lainsäädännön vammaisvaikutukset. Näin ei tapahdu. Yhdenvertaisten oikeuksien toteutuminen edellyttää usein myös niin sanottua positiivista erityiskohtelua, josta säädetään yhdenvertaisuuslaissa. Kaikkien ihmisten samanlainen kohtelu ei aina riitä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseen. Positiivisen erityiskohtelun tarkoituksena on, että kaikilla olisi myös käytännössä mahdollisuus yhdenvertaisiin oikeuksiin. Toisin sanoen positiivinen erityiskohtelu on yhdenvertaisuuden edellytys. Sen avulla esimerkiksi vammaiset henkilöt saadaan samalle viivalle ei-vammaisten kanssa.

Puhemies! Viime viikolla ilmestyi Demo Finlandin tekemä selvitys vammaisten osallisuudesta suomalaisissa puolueissa. Puolueet toimivat edustuksellisessa demokratiassa portinvartijoina, ja siksi ihmisten mahdollisuus osallistua puolue toimintaan on keskeinen kysymys demokratialle. Referoin tässä nyt hiukan tämän selvityksen tuloksia, sillä siinä oli monta tärkeää havahtumisen paikkaa meille jokaiselle ja erityisesti tässäkin talossa toimivalle.

Haastattelussa olleet puolueiden edustajat kuvasivat vammaisia henkilöitä pikemminkin puolue toiminnan kohteina kuin aktiivisina poliittisina toimijoina. Puolueet tuntuvat tunnistavan kovin heikosti vammaisten osallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Puolue toimijoiden toimijat korostivat paljon esteettömyyden tärkeyttä, mutta se ymmärrettiin lähinnä fyysisen osallistumisen esteiden poistamisena. Vaikka esteettömyyttä korostettiin, kaikilla puolueilla oli siinä valtavia puutteita. Esteettömyydessä ei ole kysymys vain liikkumisen rajoitteista, vaan siinä on huomioitava kaikki aistit, kuten näkö, kuulo ja esimerkiksi hahmottamisen vaikeudet. Toisaalta esimerkiksi poliittisen tilaisuuden järjestäminen esteellisessä tilassa on yhdenvertaisuuslain kieltämää syrjintää, ja näin tämän selvityksen mukaan käy vielä usein. Myöskään puolueiden verkkosivujen toteutuksessa ei ole kiinnitetty huomiota saavutettavuuteen.

Myös yhdenvertaisuuden ymmärtämisessä oli paljon puutteita. Se rinnastettiin usein suvaitsevaisuuteen ja siihen, että kaikkia on kohdeltava samalla tavalla. Yhdenvertaisuuden toteutumisen ei ajateltu edellyttävän aktiivisia toimenpiteitä. Positiivisen erityiskohtelun merkitystä vammaisen samalle lähtöviivalle saamiseksi ei-vammaisten kanssa ei tuotu kovin paljon esille.

Arvoisa puhemies! Miten sitten puolueissa toimivat vammaiset itse kuvasivat tilannetta? He toivat haastatteluissa esille fyysiseen esteettömyyteen, tiedon saavutettavuuteen ja kommunikaatioon liittyviä esteitä. Vammaiset kokivat, että esteettömyydessä on menty parempaan suuntaan, mutta puutteita on aivan liian paljon. Vammaiset puolue toimijat tunnistivat lukuisia syrjiviä käytäntöjä, joiden muuttamista he eivät koe mahdolliseksi, mikä viittaa sisäistetyn syrjinnän yleisyyteen. He kokevat myös, että puolueet eivät pyri aktiivisesti purkamaan heidän osallisuutensa esteitä.

Arvoisa puhemies! Myönteistä toki on se, että kaikki puolueet pitävät vammaisten osallisuuden edistämistä tärkeänä. Tämä on jo hyvä lähtökohta, kun ajatellaan korjaavia toimenpiteitä, ja toivottavasti tämä selvitys saa nyt aikaan sen, että näitä korjaavia toimenpiteitä käynnistetään heti ja välittömästi. Mielelläni haastankin kaikki puolueet kilpailemaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

siitä, mikä puolue saa asiat ensimmäisenä kuntoon, sillä mielestäni puolueiden tulisi olla ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämässä edelläkävijöitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.54 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat tärkeä aihe ja liittyvät miltei kaikkiin asioihin, joiden kanssa me ihmiset olemme tekemisissä. Jos valtio ei takaa kansalaisilleen ihmisoikeuksia, silloin ei voida puhua oikeusvaltiosta tai demokratiasta. Tässä keskustelussa on aivan oikein tuotu esiin se, että jokaisella tulee olla vapaus ja oikeus osallistua keskusteluun. Voimme olla rakentavasti keskustelemassa silloinkin, kun olemme asioista eri mieltä.

Olen samaa mieltä siitä, että ei tietystikään riitä, että Suomi kantaa huolta ihmisoikeuksien toteutumisesta ulkomailla, vaan kyllähän painopisteen toden totta pitää olla ennen kaikkea kotimaassa. On hyvä, että selonteossa muistutetaan köyhyyden vähentämisen tärkeydestä. Taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on syvät jäljet.

Selonteosta tärkeänä seikkana nostan esiin sen, että Suomi puolustaa kaikkien naisten ja tyttöjen oikeutta turvalliseen verkkoympäristöön. On järkyttävää, että hyvinkin nuoret tytöt joutuvat kohtaamaan seksuaalista häirintää verkossa — eivätkä pelkästään tytöt vaan myös pojat. Meidän tulee ennalta estää seksuaalista häirintää ja hyväksikäyttöä niin verkossa kuin kaikkialla yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksista linjataan muun muassa ihmisoikeussopimuksissa. Meillä on ihmisiä, jotka eivät itse kykene pitämään puoliaan ja puhumaan oikeuksistaan. On ikävää, että Suomessa ei ole vielä saatu korjattua lapsen oikeuksien sopimuksen suomenkieliseen käännökseen sisältyvää käännösvirhettä. Lapsen oikeuksien sopimushan on ihmisoikeussopimus, johon Suomi on sitoutunut. Kuten tässä keskustelussa on jo todettu, suurin ja perustavin ihmisoikeus on oikeus elämään. Sopimuksen johdannossa todetaan, että lapselle kuuluu lainsuoja ennen ja jälkeen syntymän. Käännösvirheen vuoksi sopimuksen sisältö esitetään suomenkielisessä käännöksessä ratkaisevasti suppeammalla tavalla. Perustuslakimme mukaan lainsuojaan sisältyvät perusoikeudet, kuten oikeus elämään ja huolenpitoon sekä yhdenvertaisuus lain edessä ja henkilökohtainen koskemattomuus. Olisin halunnut kysyä ulkoministeri Haavistolta, milloin tämä selkeä ja helposti todennettava käännösvirhe viimein saadaan korjattua.

Arvoisa puhemies! Suomessa ajankohtainen asia on myös se, minkä edustaja Laukkanen nosti esille. On pidettävä huolta siitä, eikä ole itsestäänselvyys, että myös kristityillä on omantunnon- ja uskonnonvapaus. On äärimmäisen ikävää, jos — ja niin kuin on nähty joissakin tilanteissa — esimerkiksi perinteistä kristillistä näkemystä avioliitosta yhden miehen ja yhden naisen liittona koetetaan paikoin hämärtää leimaamalla kaikki tällä tavalla ajattelevat joiksikin anti-gendereiksi. On hyvä, että ulkoministeri vähän valotti sitä, mitä tuolla termillä tarkoitetaan. Kristillistä avioliittokäsitystä, johon kristityt ovat kautta maailman sitoutuneet, ei pidä leimata tai hämärtää englanninkielisillä epäluuloa lietsovilla käsitteillä. Mielestäni tuo selonteon maininta näistä anti-gender-liikkeistä on kokonaisuutena epäselvä ja epäonnistunut.

On huomattava, että kristilliset arvot ja Raamatun ihmiskäsitys ovat koko länsimaisen oikeusjärjestelmän ja ihmisoikeusajattelun taustalla. Nykykeskustelussa ei voi olla huomaamatta, että moni ottaa asioihin kantaa tuntematta kunnolla länsimaiden historiaa, läh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

tökohtia ja kulttuurimme kristillisiä juuria. Esimerkiksi juuri kristillisestä perhekäsityksestä liikkuu paljon väärää tietoa. Kristinuskon lähtökohtana on, että Jumalan luomana ja Kristuksen lunastamana jokainen ihminen on yhtä arvokas, tärkeä ja ainutlaatuinen. Kukaan ei ole toisen yläpuolella ihmisarvossa ja ihmisoikeuksissa. Nämä kristilliset arvot ovat hyvä lähtökohta yhteiskunnan ja yksilön toiminnalle. Ne asettavat jokaisen niin sanotusti samalle viivalle.

Arvoisa puhemies! Jokaista ihmistä tulee kohdella tasaveroisesti ja oikeudenmukaisesti hänen uskonnollisista mielipiteistään, ihonväristään, kansallisuudestaan tai muista asioista riippumatta. Sananvapautta, uskonnonvapautta [Puhemies koputtaa] ja muita perusoikeuksia tulee vaalia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

15.59 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme nyt valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selontekoa, ja ihmisoikeudethan ovat meille kaikille ihmisille tärkeitä asioita.

Tässä Leena Meri piti erittäin hyvän puheenvuoron ja nosti esille sitä, kuinka oikeuslaitoksissa nämä asioiden käsittelyt viiptyvät vuosikausia. Ei ole kyllä oikeastaan ihmisarvon mukaista sekään, että joudutaan odottamaan näitä päätöksiä pitkän aikaa, ja samaan aikaan kuitenkin rahaa ja vaikutusvaltaa ja tämmöistä painoarvoa annetaan ulkomaan asioille, vaikka kotimaassakin meillä on kyllä asioita, mitkä pitää korjata. Meillä on paljon huolehdittavia asioita, jos miettii, että meillä vanhustenhuollossa tarvitaan panostusta — heidän ihmisoikeutensa eivät kyllä aina tunnu toteutuvan — samoin nämä vammaisten ihmisoikeudet. Lastensuojelu huutaa apua lisää ihan selvästi. Ja tässä nousi esille keskustelussa myös tämä digisyrjäytyminen, että kyllä sekin on ihan oikeasti ihmisoikeusasia. Omaishoitajien asema, kuurot, näkövammaiset, joita Merja Mäkisalo-Ropponen kyllä nosti ihan ansiokkaasti esille. Oli mielenkiintoista kuulla poliittisten järjestöjen ja puolueiden näkökulmia, miten suhtaudutaan vammaisiin. Totta kai tärkeitä on ottaa nämäkin asiat huomioon.

Mutta kun mietitään tätä asiaa sillä tavalla, niin nykyajan kulttuurissa vallitsee semmoinen yltiöherkistyminen. Mielipiteitä ja mielipiteen vapautta pitää sietää ja toisen ihmisen arvoja kunnioittaa ja uskaltaa puhua asioista, mutta jotenkin tuntuu, että on semmoinen yltiöherkistyminen. Nykypäivänä on kyllä semmoinen voimassa, että otetaan vähän niin kuin neniinsä siitä asiasta, että joku on toista mieltä asiasta, vaikka kyllähän toista mieltä pitää olla ja sehän ei tarkoita sitä, jos on toista mieltä asiasta, että todellakaan se on mitään vihapuhetta tai muuta. Toivon, että näihin asioihin kiinnitetään huomiota. On mietittävä, mitä se tulevaisuus tuo tullessaan, miten yltiöherkistymistä tulevaisuudessa vielä on nähtävillä. Toivon, että siinä kuitenkin otetaan semmoinen järki käteen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

16.01 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos edustaja Kuposelle hienosta puheesta, johon tiivistyivät hyvin vihreiden ihmisoikeuspoliittiset näkemykset. — Ihmisoikeudet ovat tekoja, jotka tulevat todeksi arkipäivässä. Ihmisoikeus on jakamaton

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

arvo, joka kuuluu meille kaikille. Siinä yhdistyy kaikki, mistä ihmisyydessä on kyse: rakkaudesta, välittämisestä, toistemme kunnioittamisesta, myötätunnosta.

Ihmisoikeudet otetaan liian usein itsestäänselvyytenä. Todellisuudessa monet vähemmistöihin kuuluvat ihmiset joutuvat taistelemaan omien ihmisoikeuksiensa puolesta jopa päivittäin; oikeudesta toteuttaa itseään ja oikeudesta olla oma itsensä.

Vihreät ovat sitoutuneet edistämään ihmisoikeuksia kaikilla elämän osa-alueilla. Ihmisoikeuksien pitää kulkea rinnalla, osana kaikkea päätöksentekoa. Toisen etu ei saa tarkoittaa toisen oikeuksien polkemista, vaan Suomessa kaikilla pitää olla tilaa unelmoida ja elää turvallisesti omaa elämäänsä, yhdenvertaisesti toisia loukkaamatta.

Arvoisa puhemies! Suomea pidetään maailmalla tasa-arvon ja oikeusvaltion mallimaana, mutta meilläkin on omat puutteemme, joista olemme saaneet useita huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeuksien valvontaelimiltä. Vammaiset ihmiset ovat yksi ihmisryhmä, jonka oikeuksien toteutumisessa Suomessa on epäkohtia. Viime syksynä vammaisten oikeudet puhuttivat valtakunnallisesti, kun Kanta-Hämeessä paljastui kehitysvammaisen pojan kaltoinkohtelu hoivalaitoksessa. Paljastunut kaltoinkohtelu on vain jäävuoren huippu kaikesta vammaisten ihmisten kokemasta yhteiskunnallisesta syrjinnästä, jota he joutuvat elämässään kokemaan. Vammaisten oikeuksien vahvistamiseksi tarvitsemme jatkossa jokaiselle hyvinvointialueelle vammaisasioiden valvontakoordinaattorin, joka puuttuu vammaispalveluiden epäkohtiin ja kiinnittää huomiota vammaisten oikeuksien toteutumiseen. Valvontakoordinaattori toimisi myös päätöksentekijöiden tukena ja auttaa huomioimaan päätösten vaikutuksia vammaisten oikeuksiin. Tässä maassa jokaisen pitää tuntea olevansa yhdenvertainen, ja siihen tämä hallitus on sitoutunut.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on nostettu esiin monia hyviä ihmisoikeuksien näkökulmia. Lapsen oikeudet ovat esillä myöhemmin tänään käsiteltävässä lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa, mutta on muistettava, että lapsen oikeudet ovat myös ihmisoikeuksia. Jokaisella lapsella on oikeus unelmiin, leikkiin ja turvalliseen arkeen.

Yksi lapsen oikeuksia tällä hetkellä polkeva yhteiskunnallinen epäkohta on lastensuojelun tilanne. Keskeisenä ongelmana ovat lastensuojelun riittämättömät resurssit sekä lastensuojelulain pirstaleisuus, joka tekee lastensuojelun tavoitteiden toteutumisesta vaikeaa eikä takaa lapsen edun ensisijaisuutta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus osallistua aktiivisesti oman yhteisönsä toimintaan. Tällä hallituskaudella on laadittu kansallinen lapsistrategia, jonka tarkoitus on vahvistaa jokaisen lapsen osallisuutta. Tämä strategia on jalkautettava myös lastensuojeluun, jotta lasten oma ääni lastensuojelussa tulee nykyistä vahvemmin esille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

16.04 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Suomalaisen yhteiskunnan vuosikymmenten kehitys, sivistys ja kriisinkestävyys perustuvat kaikki ihmisoikeuksien, oikeusvaltion, demokratian ja tasa-arvon jatkuvaan edistämiseen. Näiden tärkeiden arvojen vaaliminen ja aktiivinen edistäminen ovat välttämätöntä työtä paremman tulevaisuuden rakentamiseksi niin Suomessa kuin ulkomailla.

Asia, josta olen huolissani, on oikeusvaltioperiaatteen heikkeneminen viimeisen vuosikymmenen aikana niin maailmalla kuin muutamissa EU:n jäsenvaltioissa. Kansalaisyh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

teiskunnan ja vähemmistöjen oikeuksien polkeminen on tyypillistä autoritäärisille valtioille. Tämänlaisesta oikeusvaltioperiaatteen heikkenemisestä on valitettavasti nähty piirteitä myös vakiintuneemmissakin demokratioissa. Tämän takia on tärkeää korostaa ihmisoikeuksien puolustamisen tärkeyttä päivästä toiseen.

Arvoisa puhemies! Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki turvaa yksilöiden ja tiettyjen väestöryhmien perustavanlaatuiset oikeudet. Oikeusvaltio, demokratia sekä perus- ja ihmisoikeudet liittyvät erottamattomasti yhteen. Suomella on monia vahvuuksia, jotka suojaavat Suomen oikeusvaltiota siihen mahdollisesti kohdistuvilta horjuttamispyrkimyksiltä.

Oikeusvaltion toimivuuteen kohdistuu kuitenkin paineita myös täällä Suomessa. Vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat, että heihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet. Viranomaisten ja julkisia tehtäviä hoitavien sekä niihin ehdolla olevien kokema vihapuhe ja maalittaminen ovat lisääntyneet. Suomalaista oikeusvaltiota ei tule pitää itsestäänselvyytenä.

Oikeusjärjestelmän krooninen resurssipula rapauttaa koko ajan sen perustuksia. Tällä hetkellä on nimittäin jo arkipäivää se, ettei poliisissa pystytä tutkimaan kaikkia asioita tai syyttäjät syyttämään niitä. Tämä on johtanut esitutkinnan rajoittamispäätösten ja syyttämättäjäättämispäätösten kasvuun. Esimerkiksi Etelä-Suomessa syyte nostetaan enää noin 50 prosentissa syyttäjille tulevista tapauksista. Muutama vuosi sitten syytteiden määrä oli vielä lähempänä 70:tä prosenttia, mikä syyteprosentti on edelleen muualla Suomessa. Koko rikosprosessiketjussa käsittelemättömien juttujen määrät ovat merkittävästi nousseet ja oikeudenkäyntien kesto on pidentynyt. Oikeudenhoidon uskottavuus on murene-massa, ja suomalainen oikeusvaltio kärsii.

Arvoisa puhemies! On ilo huomata, että selonteossa nostetaan aktiivisesti esiin naisten, vähemmistöjen sekä alkuperäiskansojen oikeuksien puolustamisen sekä osallisuuden lisäämisen tärkeyttä osana laajempaa ihmisoikeustyötä. Erilaiset rakenteet, kulttuuriset normit, yhteiskunnalliset odotukset sekä toimintatavat ylläpitävät usein vanhentuneita ajattelumalleja, ja tämän takia mahdollisuuksien tasa-arvon edistäminen vaatii myös vakiintuneiden toimintatapojen kriittistä tarkastelua.

On myös selvää, että vaikka Suomessa ihmisoikeuksien edistämässä ollaan pitkällä, meiltä löytyy sokeita pisteitä. Suomi on yleensä totuttu näkemään erilaisten listausten kärkipäässä, ja meitä pidetään onnellisena, turvallisena ja vakaana maana, mutta on olemassa myös toisenlaisia tilastoja, joiden kärkisijoilla oleminen ei ole yhtä mairittelevaa, päinvastoin. Suomi löytyy kärkisijoilta myös silloin kun puhutaan naiseen kohdistuvasta väkivallasta: tilastojen mukaan Suomi on yksi Euroopan väkivaltaisimpia maita perhe- ja lähisuhdeväkivallan osalta. Myös kansainväliset valvontaelimet ovat kiinnittäneet tähän huomiota. Tämä on mielestäni suorastaan kansallinen häpeä maalle, joka on valittu maailman turvallisimmaksi ja jonka kansaa on pidetty maailman onnellisimpana ja joka on pitänyt itseään tasa-arvon edelläkävijänä.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, mihin haluan kiinnittää huomiota, on se, että Suomi on kehitysyhteistyössä pyrkinyt profiloitumaan tyttöjen ja naisten oikeuksien puolestapuhujana mutta joiltain osin edistys kuitenkin kotimaassamme takkuu. Avioliittolain muutosta, jolla pakkoavioliitto voitaisiin purkaa, on valmisteltu pitkään, ja esitys on nyt eduskunnassa käsitellessä. Kuten hallituksen esityksen lähete keskustelusta kävi ilmi, hallituksen esityksessä mahdollistettaisiin pakkoavioliiton purkaminen kumoamalla, jolloin sen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerolla, ainoastaan sillä erotuksella, että väestörekiste-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

rin siviilisääty palautetaan avioliittoa edeltäneeseen tilaan. Avioliittoon pakotetulla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus valita avioeron kumoamisen ja mitätöinnin väliltä sen mukaan, mikä ratkaisu turvaa hänen ja mahdollisten lasten aseman parhaiten.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

16.10 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on monisivuinen ja painopistealueet vuoden 2014 selonteosta ovat selkeästi muuttuneet. Kun vielä 2014 korostettiin laajoja kansalaisvapauksia ja vahvaa kansalaisyhteiskuntaa pohjoismaisen yhteiskuntamallin peruspiirteinä, nyt korostetaan uskottavaa ja vahvaa Euroopan unionia, jonka odotetaan osoittavan globaalia johtajuutta ihmisoikeuskysymyksissä. Vaikka kansainvälinen yhteistyö on eittämättä ihmisoikeuskysymyksissä hyvin tärkeää, tässä kyseessä on kuitenkin Suomen valtioneuvoston selonteko, jolloin painopisteenä pitäisi olla ne kansalliset toimet, jotka koskettavat myös koko kansan ihmisoikeuksien toteutumista.

Selonteossa ylistetystä Euroopan unionista on tälläkin hetkellä tulossa varsin monitulkintaista vihapuhelainsäädäntöä, joka on ristiriidassa perustavanlaatuisen ihmisoikeuden eli sananvapauden kanssa. Ihmisiä viedään jo tänä päivänä käräjille taannehtivasti heidän kirjoituksistaan ja etsitään kirjoituksesta motiiveja, joita niissä ei edes ole. Selonteossa puhutaan myös koronapandemian aiheuttamista ihmisoikeusloukkauksista maailmalla ja korostetaan, että itsenäisen median ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet tulee turvata myös pandemian aikana ja sen jälkitoimissa. Kuitenkin hallitus on samaan aikaan pimittänyt medialta asiakirjoja, jotka julkisuuslain mukaan olisivat julkisia ja joita media on pyytänyt käyttöönsä.

Selonteossa nostetaan esille suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistavat ja rasistisetkin rakenteet, niitä kuitenkin nimeämättä tai erittelemättä. Näitä rakenteita selonteossa silti kerrotaan purettavan. Minulle tämä näyttäytyy niin, että suomalaista yhteiskuntamallia, joka perustuu yhtenäiseen kansaan, kansalaisluottamukseen ja suomalaiseen identiteettiin, oltaisiin purkamassa ja rakentamassa jotain uutta tilalle. On selvää selonteon painopistealueita ja kokonaisuutta tarkastellen, että suomalaisen kansallisvaltion ajatusta pyritään häivyttämään keinolla millä hyvänsä. Suomalainen kansallisvaltio ja sen tuoma vakaus ja turva on ollut kuitenkin se liima, joka on pitänyt tämän maan pinnalla tyynessä ja myrskyssä, johtanut kansalaisten hyvinvointiin ja entistä tasavertaisempiin lähtökohtiin ja mahdollisuuksiin elämässä.

Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa keskitytään ihmisoikeuksien puolustamiseen varsin yksikärkisesti. Vaikka globaalin ja EU-tason ihmisoikeuskehitystä ja yhteistyötä sekä ihmisoikeussopimuksia korostetaan jopa suomalaisen kansallisvaltion kustannuksella, selonteossa ei mainita eikä myönnetä sitä, että laajamittaisen maahantulon mahdollistaminen tai turvapaikkapolitiikan huomattava löysentäminen niin sanotusti ihmisoikeusnäemyksiin vedoten heikentää suomalaisten ihmisoikeuksia perustavanlaatuisesti. Jos maahan tullaan sellaisista maista, joissa ei jaeta suomalaisia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsityksiä, on se omiaan aiheuttamaan sisäistä epävakautta ja rajujakin ihmisoikeusloukkauksia suomalaisia kohtaan. Raaistunut katuväkivalta ja sen luoma turvattomuus jopa kouluissa sotii vahvasti tämän selonteon julistuksia vastaan. Pakkoavioliitot, sukupuolielinten silpominen ja naisten oikeuksien polkeminen ovat sellaisia ilmiöitä ja arvoja, jotka eivät suomalaisen yhteiskuntaan missään nimessä kuulu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä nostaa esille edustaja Meren mainion ryhmäpuheen, jossa viitattiin Suomen tasavallan presidentin viisaisiin sanoihin oman kansan ihmisoikeuksien takaamisesta. Sitä työtä muut Pohjoismaat ovat todella heränneet tekemään, miksei myös Suomi. Näen tässä vaarallista nöyrytystä. Oma maata ja kansaa ei pidetäkään enää kaikkein tärkeimpänä, vaan nostetaan aina muut itsemme edelle. Oman ideologian puskeminen joka ikiseen perustavanlaatuisen selontekoon, kuten ihmisoikeuspoliittiseen selontekoon, on omiaan jakamaan suomalaisia yhä pienempiin ryhmiin ja poteroihin, vaikka teidän, arvoisa hallitus, tulisi puolustaa nimenomaan suomalaisten ihmisoikeuksien toteutumista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Taimela, olkaa hyvä.

16.15 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on viimeksi julkaistu kahdeksan vuotta sitten. Tuossa ajassa on tapahtunut muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet ihmis- ja perusoikeuksiin. Autoritaarisuus on lisääntynyt ja ihmisoikeusveloitteita kyseenalaistetaan, teknologian kehittyminen on mahdollistanut somekulttuurien kasvun niin hyvässä kuin pahassa yhä enenevässä määrin, ja myös ilmastomuutoksen torjunnassa on päästy sanoista tekoihin. On hyvä asia, että selonteko on nyt käsitellyssämme. Voimme havaita, että tämä on laaja esitys ja tietoisuuden kasvaessa myös altis rönsyilylle.

Perus- ja ihmisoikeudet ovat suomalaisen valtion ja EU:n kulmakiviä. EU on meille kulttuuri- ja arvoyhteisö. Kaiken perusta ovat yhteiset arvot: vapaus, demokratia, tasa-arvo, ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeusvaltioperiaate. Kansainvälisesti tarvitaan sääntöperusteisen järjestelmän vahvistamista ja dialogia.

Demokratia ja osallisuus ovat vakauden perusta. Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisella torjutaan eriarvoistumiskehitystä. Osallisuutta ja demokratiaa taas vahvistetaan luomalla toivoa ja mahdollisuuksia. Uhkakuvina ovat kuitenkin asenteiden koveneminen, kasvava rasismi ja myös ennakkoluulot.

Arvoisa herra puhemies! Tässä salissa ja sisäisen turvallisuuden selonteossa on toistuvasti todettu, että suurin sisäisen turvallisuuden uhka on syrjäytyminen. Sivullisuus yhteiskunnasta luo ongelmia, syrjäytymistä ja pahoinvointia. Siksi on tärkeää todeta, että pääministeri Sanna Marinin hallituksen ponnistelut kunnianhimoisesti työllisyyden parantamiseksi monilla eri tavoilla ovat ensiarvoisen tärkeitä. Sitä on pitkässä pelissä myös oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen. Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa hukata yhtään nuorta työttömyyden ja syrjäytymisen problemaattiselle, elämänuran hallintaa vaikeuttavalle polulle. Oikeus työhön perusoikeutena etenee käytännön elämässä.

Me tiedämme, että keski-ikäisissä nuoremmissa ikäluokissa ovat työkyvyttömyyseläkkeiden määrät kääntyneet kasvuun muissa ikäluokissa tapahtuneen 40 vuotta jatkuneen suotuisan kehityksen jälkeen. Siksi on tärkeää, että hallitus tekee jatkuvaa ennakkoluulotonta uudistustyötä työelämäkoulutuksen ja myös mielenterveystyön parantamiseksi.

Sosiaalidemokraattien tavoite on, että jokainen ihminen saa elää turvassa ja kokea olevansa arvokas ja merkityksellinen. Tämän tavoitteen kannalta keskeisessä asemassa ovat perus- ja ihmisoikeudet.

Arvoisa herra puhemies! Naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittisen osallistumisen vahvistaminen on kestävä kehityksen kannalta varsin olennaista. Ruohonjuuritasolla kansalaisjärjestötoimintaa tukemalla pystytään mahdollistamaan monimuotoisia kanavia yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

teiskunnalliseen vaikuttamiseen. Oikeus tietoon on myös osa sanan- ja mielipiteenvapautta. Tieteellisen tiedon väheksyntä ja disinformaatio heikentävät pääsyä luotettavan tiedon pariin.

On sanottu ja poliittisesti menestyksellisesti kampanjoitu, että vastakkainasettelun aika on ohi. Kuitenkin tuntuu siltä, että vihapuhe, tietoinen väärintymmärtäminen ja raflaava leimaamisen kulttuuri ja käytös ovat päinvastoin lisääntymässä niin vaalien yhteydessä kuin myös täällä eduskunnassa suuressa salissa. Meillä kaikilla on vastuumme etenkin siitä, minkälaisen mallin me itse annamme. Vapaus leimaavasta nimittelystä ja solvaamisesta sekä oikeus asialliseen mielipiteen esittämiseen ovat myös ihmisoikeuskysymyksiä, onpa kyseessä sitten päiväkotit, koulu, työpaikka, harrastus tai vaikkapa tämä eduskunta. Tämän on oltava kansanvaltaan perustuvan demokratiamme peruskivi myös tulevaisuudessa, mitä meidän tehtävänä on nyt vuorollamme vaalia.

Maaliskuun alussa nykyinen perustuslakimme täyttää 22 vuotta. On selvää, että keskustelu perustuslakimme uudistamisen tarpeista tulee lisääntymään, ja joitakin kannanottoja on tästä jo nähty. Meneillään oleva covid-19-pandemia on myös yksi aihe, joka on testannut perustuslain ulottuvuuksia. Pääosin se on toiminut hyvin. On kuitenkin varsin selvää, että valmiuslakiemme ja perustuslakimme ajantasaisuus on syytä käydä tarkkaan ja analyttisesti läpi erilaisiin tilanteisiin varautumisen näkökulmasta, sen tämä covid-19 on näyttänyt.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.20 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Perus- ja ihmisoikeudet ovat demokraattisten järjestelmien toimivuuden edellytys. Ilman yksilöiden laajoja kansalais- ja poliittisia oikeuksia, hyvää hallintoa ja vapaata mediaa ei voida puhua kansanvallan toteutumisesta. Myös Suomessa on korostettava sitä, että ihmisoikeudet eivät ole mielipidekysymyksiä vaan niiden sisällöstä säädetään kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Oikeuksien määrittelyn lisäksi kansainväliset sopimukset asettavat velvollisuuksia valtioille oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi. Ihmisoikeuksissa on siis vahva juridinen pohja.

Koronapandemian aikana perus- ja ihmisoikeuksia on jouduttu puntaroimaan keskenään. Oikeus elämään on vahva oikeus, jonka suojelemiseksi muita oikeuksia on jouduttu rajoittamaan. Poikkeusolojen aikaan yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuraaminen ja epäkohtiin puuttuminen on ensisijaisen tärkeää. Mitään oikeutta ei saa rajoittaa mielivaltaisesti, vaan rajoitusten on oltava oikeasuhtaisia, tarkasti rajattuja ja vain väliaikaisia. Jos valmiuslakeja ryhdytään päivittämään, on muutoksissa varmistettava kaikkien ihmisoikeuksien toteutuminen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ihmisoikeuspoliittinen selonteko on kattava ja antaa hyvän yleiskuvan perus- ja ihmisoikeuksien tilanteesta ja toteutumisesta ja nykyisen hallituksen esittämistä toimenpiteistä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Pitkäjänteinen työ ihmisoikeuksien edistämiseksi kansainvälisesti on myös huomattu: Suomi on valittu YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseneksi vuosille 22—24. Tämä asettaa toiminnallemme myös kotimaassa entistä painavamman roolin.

Arvoisa puhemies! Vaikka Suomi on globaalilla mittakaavalla ihmisoikeuksien näkökulmasta edistyksellinen maa, on meillä kansallisesti merkittäviä epäkohtiakin. Useita vuosia oikeuskäsitystä ja arkijärkeä on haastanut turvapaikanhakijoiden tilanne ja paperittomien oikeuksien toteutuminen. Ilman laillista oleskelulupaa ja statusta erityisesti pape-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

rittomat altistuvat monille oikeuksien loukkauksille ja hyväksikäytölle. Oikeuksien toteutumisen näkökulmasta oikeusavun, toimivan lupaprosessin ja kasvatus-, sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus on keskeistä.

Paperittomien palveluiden saatavuudessa on vuosien varrella ollut suuria puutteita ja alueellisia eroja. Aiemmat laiminlyönnit prosessissa ovat selvitysten mukaan johtaneet virheellisiin turvapaikkapäätöksiin. Samoin prosessin venyminen jopa 5—6 vuoteen haastaa monella tavalla turvapaikanhakijoiden oikeuksien toteutumisen. Paperittomien tilanteeseen ratkaisua etsinyt LAMA-selvitys esittää yhtenä ratkaisuna kertaluparatkaisua etenkin vuosina 15—16 tulleille. Tätä voi lämpimästi kannattaa ja ottaa mallia esimerkiksi Irlannista, joka vastaavan päätöksen on tehnyt.

Paperittomiin ja turvapaikanhakijoihin kohdistuu myös paljon muukalaisvihaa, mikä kiellii laajemmin suomalaisen yhteiskunnan asenteista. Vuonna 2017 julkaistun Euroopan unionin vähemmistöjen syrjintää koskevan kyselytutkimuksen mukaan Suomi on yksi niistä Euroopan valtioista, joissa etniset vähemmistöt kokevat eniten syrjintää. Etnisen syrjinnän kitkemiseksi hallitus on luomassa rasisminvastaista ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on nostanut aiemmin esille, että puutteet vanhustenhoidossa kuuluvat Suomen kymmenen keskeisen ihmisoikeusongelman joukkoon. Ikäihmisten oikeuksien ja erityisesti itsemääräämisoikeuden toteutumiseen tulisi kiinnittää nyt entistä enemmän huomiota. Koronapandemian aikana on havaittu puutteita ikäihmisiin kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käytössä ja kotona asuvien vanhusten palveluiden riittävytydessä ja laadussa. Nyt kun hyvinvointialueita rakennetaan, vanhusten oikeuksien turvaamiseen pitää kiinnittää erityistä huomiota, jotta ongelmat eivät siirry uudelle hallintotasolle. Yksi hallituksen toteuttama edistysaskel vanhusten ja ikäihmisten oikeuksien parantamiseksi on vanhusasiavaltuutetun tehtävän perustaminen viime vuonna.

Ikääntyvän väestön määrä tulee Suomessa yhä kasvamaan tulevaisuudessa. Samalla yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden digitalisoituminen näyttää kiihtyvän. On tärkeää seurata, että teknologian kehittyminen ei kavenna entisestään esimerkiksi vanhusten tai vammaisten osallistumismahdollisuuksia tai palveluihin pääsyä. Digikuilu on monella tapaa vallitseva ongelma ja oikeuksien toteutumisen este myös maailmanlaajuisesti. Tässä Suomi voisi tuoda ratkaisuja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

16.25 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Itsekin haluan kiinnittää tässä selonteossa huomiota lähinnä niihin asioihin, joita siitä ei ilmene. Useat aiemmat puhujat ovatkin jo ansiokkaasti tästä asiasta puhuneet. Kiinnitän huomiota pääasiassa kolmeen asiaan, eli koronapandemian vaikutuksiin, sananvapauskehitykseen ja hallitsemattomaan maahanmuuttoon, ja näistä tulokulmista tuon esille muutamia asioita.

Ensinnäkin tämä koronapandemia. Suomessa perusoikeuksia ei ole rajoitettu sen merkeissä niin paljon kuin monissa muissa maissa, ja ihmettelenkin sitä, miten hiljaa Suomi on ollut muiden, sivistyneenäkin pidettyjen maiden varsin erikoisista ihmisoikeusloukkauksista liittyen koronapandemiaan, esimerkiksi rokotepakon säätämisestä valtaviin sakkojen uhalla Itävallassa, Kanadan äärimmäisistä toimista mielenosoittajia vastaan viime aikoina ja Uuden-Seelannin varsin totalitaristisista koronatoimista. Suomi on kyllä suuna päänä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

monien muiden maiden ihmisoikeusloukkauksista, olivat ne todellisia tai kuviteltuja, mutta nämä eivät ole herättäneet minkäänlaisia reaktioita.

Suomi itsekin on toiminut varsin mielivaltaisesti ja perustelemattomasti koronan suhteen. Tämä esille tullut vierailukielto vanhusten hoitolaitoksiin oli hyvin mielivaltainen, ja sen on eduskunnan oikeusasiamies myöhemmin tuominnut — mutta missä ovat vastuunkantajat tämän asian suhteen? On todettu laittomuus, mutta kukaan ei kannata vastuuta lain rikkomisesta. Missä vaiheessa eduskunnalle on esitetty uskottavat näytöt siitä, että korona olisi levinnyt ravintoloissa siinä määrin, että ravintola-alan kurittaminen näin kuin eduskunta on tehnyt, olisi ollut perusteltua?

Vapaa media — sanotaan, että meillä on sellainen. Missä vaiheessa vapaa media näitä rajoituksia säädettäessä oli yhtään kriittinen näiden rajoitusten suhteen? Myöhemmin on sellaista pientä merkkiä ilmennyt, että mediakin hieman saattaisi arvostella näitä rajoituksia, mutta silloin kun niitä säädettiin, niin se oli koko ajan pelkkää hallituksen tiedotustilaisuutta. Oppositio leimattiin, että se tukee kaikkia hallituksen toimia. Olipa näin tai ei, niin silti media kirjoitti näin. Missä oli silloin vapaa media? — Itse oman vapautensa tuhoamassa.

Sananvapaudesta. Suomessa on oikeudenkäynti tällä hetkellä siitä, saako Raamattua siteerata. Tämä on herättänyt kansainvälistä huomiota: Suomen lähetystön edustalla Unkarissa, Budapestissä oli tuhansien ihmisten mielenosoitus tämän merkeissä. Suomelle on lähetetty tästä kirjettä USA:n senaattorien toimesta. Herättää kansainvälistä mielenkiintoa, miten Suomessa voidaan käydä oikeutta siitä, saako Raamattua siteerata. Tämä on uskonnonvapaus- ja ihmisoikeuskysymys.

Suomessa sanotaan, että vihapuhe pitäisi kieltää, mutta vihapuhetta ei ole pystytty määrittämään. Ei ole olemassa määritelmää vihapuheelle, eikä sananvapaus koske pelkästään hyväksyttäviä, mukavia ja miellyttäviä mielipiteitä, vaan se koskee myös kyseenalaisia mielipiteitä, jotka voivat loukata jotakuta. Eihän sananvapautta tarvita silloin, kun puhutaan hyväksytyistä asioista. Jos sananvapauden määritelmä olisi se, että saa puhua sellaisia asioita, mistä kukaan ei loukkaannu, niin silloinhan Pohjois-Koreassa vallitsisi sananvapaus, hyvät edustajat. Kyllähän Pohjois-Koreassakin saa sanoa niitä asioita, joita hallinto hyväksyy sanottavaksi — ei se ole mitään sananvapautta.

Suomessa tämä lainsäädäntö on varsin kyseenalainen. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on kirjoitettu pykälänä niin, että siitä voidaan syyttää periaatteessa melkein ketä halutaan. Määritelmät ovat niin laajoja, että en ymmärrä, miten ne voivat täyttää lainsäätämisen tarkkuusmääritelmät siitä, mikä on oikeusvarmuus, eli voiko tekijä tekoa tehdessään tietää, onko se laitton vai laillinen. Näihin kysymyksiin ei koskaan saa vastauksia, kun esittää näitä kysymyksiä.

Suomessa on myöskin varsin erikoinen oikeuskäytäntö liittyen kunnianloukkauksiin. Tästä Suomi on jo monta kertaa ollut tuomiolla kansainvälisesti, EU:n ihmisoikeustuomioistuimessa Suomella on varsin paljon näitä sananvapaustuomioita.

Vielä viimeisenä tämä hallitsematon maahanmuutto. Eli suomalaisilla pitäisi olla oikeus hyvinvointiin, terveydenhoitoon, sosiaaliturvaan ja työhön. Näitä kaikkia hallitsematon maahanmuutto voi uhata — työtäkin siinä mielessä, että tuodaan halpatyövoimaa ja poljetaan työn ehtoja Suomessa. Viime kädessä myöskin puhutaan sellaisesta perusoikeudesta kuin oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen ja elämään, näitäkin voi hallitsematon maahanmuutto loukata. Suomen tulisi olla suomalaisten edunvalvontakoneisto, ei kenenkään muun — ensi sijassa suomalaisten. Nämä näkökulmat puuttuvat tästä selonteosta täy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

sin, ja odotankin, että näihin otetaan valiokuntakäsittelyssä laajasti kantaa ja tuodaan nämä näkökulmat esille siellä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä ehditään ottaa yksi puheenvuoro ennen kuin tähän etukäteen varattu aika on käytetty. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

16.30 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko. On totta, että täällä on huomioitu erittäin hyvin — tai ehkä paremmin kuin toivoisi — jotain muuta. Täällä on huomioitu vanhuksia, vammaisia, sukupuolivähemmistöjä, mutta itse olisin toivonut, että olisi myös lastensuojelusta ollut jotain ja heidän ihmisoikeuksistaan. Elikkä haluan hieman tässä käsitellä lastensuojelua, ihmisten omaa oikeutta kehonsa koskemattomuuteen, eli hoitajien pakkorokottamista, sananvautta ja tiedonsaantia.

Arvoisa puhemies! Täällä kohdassa 3.1 Autoritaarisuuden uusi nousu ensimmäisen kapaleen viimeinen lause on: ”Myös koronapandemiaa on käytetty haitallisesti tekosyynä perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamiseen.” Tästä olen täysin samaa mieltä tämän selonteon kanssa. Se voi olla kyllä, että minä katson sitä hiukan eri kulmasta kuin tämän laatinut tai laatineet henkilöt.

Täällä on kohdassa 4.6: ”Suomen kansallisen ja kansainvälisen toiminnan tavoitteena on myös pandemian oloissa ja sen jälkeisissä toimissa, että ihmisoikeudet toteutuvat ilman syrjintää.” Tämähän on sellainen homma, että tämä laki, mikä on säädetty täällä, sehän rikkoo jo Euroopan neuvoston päätöslauselmaa 2361. Päätöslauselman kohdassa 7 eri alakohdissa kehoitetaan jäsenvaltioita muun muassa huolehtimaan, että turvallisia ja tehokkaita rokotteita on tarjolla kaikille, jotka niitä haluavat, että kansalaisia informoidaan siitä, että rokotus ei ole pakollinen ja ketään ei poliittisesti eikä sosiaalisesti eikä muutenkaan painosteta ottamaan rokotetta. Mitä hallitus on tehnyt? Hallituspuolueet ja kokoomus ovat säätäneet hoitajien pakkorokottamiseksi lain. Olen kyllä tehnyt esityksen tämän kumoamiseksi — saa nähdä, miten sitä täällä käsitellään. Mutta se laki rikkoo Euroopan neuvoston omaa päätöslauselmaa.

Kohdassa 5.3 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen täällä puhutaan aivan muista kuin Suomen asioista. Täällä puhutaan jostakin anti-gender-liikkeestä tai -liikehännästä, joka on järjestäytyneempää ja aloitteellisempää ja runsaammin rahoitettua, elikkä naisten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämisestä sanotaan näin. Tämä on mielestäni ihan silkkaa vihervasemmistolaisista politiikkaa, jossa piiloudutaan tasa-arvo-sanan taakse, ja se on silkkaa äänten kalastelua. Tällä ei ole mitään merkitystä täällä selonteossa.

Sitten täällä puhutaan vammaisten henkilöiden oikeudesta. Se on ihan ok, että siitä puhutaan, mutta lastensuojelu unohdetaan kokonansa, ja pikkuisen voisi rinnastaa vammaisiin myöskin neuropsykiatrisesta sairaudesta kärsivät lapset. Se on todella julmaa käydä katsomassa tuolla ja tavata ihmisiä, kun Suomessa tällaisia nepsy-lapsia mielestäni huostaanotetaan kevyin perustein tunnistamatta ehkä heidän erityisominaisuuksiaan. Tämä on valtavan suuri ihmisoikeuskysymys täällä. Onneksi lapsiasiainvaltuutettu on kyllä omassa kertomuksessaan sanonut, että tähän pitäisi yhteiskuntamme kiinnittää huomiota, ja myöskin tällaiset yhdistykset, jotka ovat puolustamassa näiden lasten tai perheiden oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

keuksia, ovat myöskin vaatineet, että Suomessa tehtäisiin lastensuojelun nykytilan kartoitus.

Sitten täällä, kun selaan tätä eteenpäin... [Puhemies koputtaa] — Arvoisa puhemies! Eikö nyt ole seitsemän minuutin puheenvuorot?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: 5 minuuttia.

No, sitten pitää ilmeisesti ottaa uusi puheenvuoro vielä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.36.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.03.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kvarnström.

18.03 **Johan Kvarnström sd:** Ärade talman, arvoisa puhemies! Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko on keskeinen ja äärimmäisen tärkeä asiakirja. Siinä keskitytään politiikan ja juridiikan kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeimpiin elementteihin. Selonteko tuo ansiokkaasti esiin ajankohtaisia muutoksia, trendejä ja ilmiöitä päähuomion kiinnityessä perus- ja ihmisoikeuksiin.

Eräs esimerkki huolestuttavista kehityssuunnista on autoritaarisuuden uusi nousu. Toinen esimerkki on anti-gender-liikehdintä, joka vastustaa naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämistä ja sukupuolten tasa-arvoa. Suomen linja näissä kysymyksissä on vastuullinen ja voimakkaasti ihmisoikeuksia puolustava. Toivottavasti pysymme aina tällä tiellä. Tärkeintä, oleellisinta ja ratkaisevinta on se, että me edistämme oikeusvaltioperiaatteen toteutumista kaikessa toiminnassa kansallisesti, Euroopan unionissa sekä ulko- ja kehityspolitiikassa, YK:ssa ja alueellisissa järjestöissä.

Myös se on äärimmäisen tärkeää, että selonteon mukaan ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato uhkaavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja niiden merkitys ihmisoikeuskysymyksenä on kasvanut. Tämä on vakavaa.

Lisäksi on myös aihetta korostaa, että taloudellisella ja sosiaalisella eriarvoisuudella on vahva yhteys perus- ja ihmisoikeuksien puutteelliseen toteutumiseen.

Tietenkin on syytä mainita myös poikkeusolot ja koronakriisin käsittely. Tältä osin selonteossa todetaan, että Suomi tuomitsee koronapandemian varjolla tehdyt ihmisoikeusloukkaukset. Samalla meidän on jatkuvasti oltava itsekriittisiä ja tarkasteltava kriittisesti omia toimiamme pandemian hoidon suhteen, aivan kuten kaikessa muussakin. Emme saa sortua omahyväisyyteen, vaikka pyrimme ja olemme pyrkineet hyvään juuri ihmisoikeuksien kannalta. Olemme onnistuneet hyvin, mutta emme saa koskaan suhtautua asiaan kevyesti tai tottua liiaksi poikkeuksellisiin toimenpiteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Arvoisa puhemies! Selonteossa on paljon tärkeitä näkökulmia ihmisoikeuksien toteutumisen edistämiseen. Siinä mainitaan, että Suomi toimii aktiivisesti perheväkivallan torjumiseksi ja että hallitus antoi syksyllä esityksen naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinnin tehtävän perustamisesta. Se on tärkeää. Maamme ongelmat ja suuret tarpeet tällä saralla voitaisiin kuitenkin tuoda avoimemmin esiin, kuten se, että tarvitsemme vielä enemmän turvakotipaikkoja ja ennaltaehkäisevää työtä asenteiden muuttamiseksi perusteellisesti.

Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa ei juurikaan käsitellä ihmisoikeuksia lasten näkökulmasta. Lapsen oikeuksien sopimuksen henki on mukana, mutta sen toteuttamisen suhteen tarvitaan lisää konkretiaa. Tämän päivän päiväjärjestyksessä on ollut käsiteltävänä myös lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle, ja siihen sisältyy kolme ehdotusta, jotka liittyvät vahvasti ihmisoikeuspolitiikkaan, ja nämä aiheet voisivat sisältyä myös tähän selontekoon. Lapsiasiavaltuutettu katsoo muun muassa, että lapsen edun ensisijaisuus tulee tulevaisuudessa sisällyttää perustuslain perusoikeussäännöksiin ja että Suomessa tulee käynnistää lastensuojelulain kokonaisuudistus. Ihmisoikeussopimuksia on useita, ja niistä lapsia koskevat korostavat oikeuksia vahvimmin, mikä on täysin ymmärrettävää ja perusteltua.

Suomen linja maahanmuuttokysymyksissä on edelleen melko tiukka lasten suhteen. Turvapaikkahakemusten ja muilla perusteilla myönnettävien oleskelulupien hakemusten yhteydessä lapsen etua käsitellään usein puutteellisesti. Tämä johtaa usein perheiden erottamiseen, mikä ei voi olla lapsen edun turvaamista. Esimerkiksi lapsi, jolla on Suomen kansalaisuus ja jonka toinen vanhempi on Suomen kansalainen, voi joutua elämään siten, että hänen toinen vanhempansa on vaarassa joutua karkotetuksi lapselle vieraaseen maahan milloin tahansa, vaikka tämä ei olisi syyllistynyt väkivaltarikokseen. Se ei ole inhimillistä, ja se voi myös olla ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa, mikä on vielä vakavampaa.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan vähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat, että heihin kohdistuvat asenteet ovat koventuneet. Sen, mitä vähemmistöjä tämä koskee, on oltava selvillä, jotta toimenpiteisiin voidaan ryhtyä tehokkaasti. Tähän tarvittaisiin siis täsmennystä.

Ärade talman! Statsrådets mänskörättspolitiska redogöran är ett centralt och oerhört viktigt dokument som tar fasta på centrala element i politiken och juridiken och förtjänstfullt för fram aktuella ändringar, trender och fenomen samtidigt som den håller fokus på de grundläggande mänskliga rättigheterna. — Kiitos, tack.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.08 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että ihmisoikeuspoliittinen selonteko on eduskunnan käsittelyssä. Se on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen asiakirja. Suomen toiminta kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa on ollut ihailtavaa, ja samalla linjalla on syytä jatkaa. YK:n kautta olemme tehneet monta, monta, monta hyvää työtä maailman ihmisten hyväksi, ihmisoikeuksien kohentamiseksi eri puolilla maailmaa. On selvää, että Suomen resurssit ovat vajavaiset ja heikot. Ei me maailmaa pystytä kokonaan parantamaan, ei pidä edes yrittää. Paremminkin keskittykäämme niihin tehtäviin, missä me olemme parhaimmillamme, otetaan joku tärkeä toimintatapa, millä toimitaan, ja keskitetään voimat siihen, missä olemme parhaimmillamme. Sama koskee Euroopan unionin toimintaa, Etyjiä, kaikkia niitä kansainvälisiä järjestöjä, missä toimimme. Olemme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

niissä saaneet hyvää aikaan, koska meidän maineemme maailmalla tässäkin asiassa on erittäin hyvä.

Se, mihin haluaisin, arvoisa puhemies, kiinnittää huomiota, on kotimaan tilanne, ensinnäkin tämä nykyinen tilanne rajaseutukunnissa Suomessa ja maaseudulla yleensä.

Ensimmäinen asia: poliisin saaminen paikalle, kun siitä on todellinen tarve. Se on heikentynyt olennaisesti. Mutta kun katsoo, mihin niitä poliiseja siellä sitten saa, niin kotikunnassani Ilomantsissa ja itärajalla yleensä pyörii tämä susipartiointi eli SusiLIFE-hanke, ja siellä poliisit ajavat pitkin metsäteitä, vahtivat, ettei susien rauhaa häiritä. Jos tavallinen, vaikka ilomantsilainen, ihminen tarvitsee hädässään poliisin apua, ei varmasti saa tai kestää kaksi tuntia, kolme tuntia, elikkä tilanne on varmasti ohi, jos henkilö sattuu vielä elossa olemaan. Mutta jos joku soittaa vaikka, että tuolla Möhkön takana saatetaan harrastaa suden metsästystä laittomasti, niin kohta on helikopterit ilmassa ja kymmeniä poliiseja juoksee ja Rajavartiosto hälytetty. Eihän tässä ole mitään tolkkua enää tässä hommassa.

Sitä paitsi viime syksynäkin moni naishenkilö, joka oli marjassa marjoja keräämässä, puolukassa vaikka koiransa kanssa ja josta varmasti näki päälle, että kyseinen ihminen on marjankeruureissulla — niin hänetkin tarkistettiin. Autoja tarkistetaan niin kuin rikollisilta. On aivan hävytöntä, että tällä keinoin tässä oikeusvaltiossa toimitaan. Jos tuossa Helsingin Lasipalatsin kohdalla pysäytettäisiin liikennettä ja tarkistettaisiin autoja, peräkontit tutkittaisiin, epäiltäisiin jostakin rikoksesta, niin se loppuisi aivan varmasti samana päivänä. Täällä olisi poliisipäälliköt ja oikeusministerit ja pääministerit ja hallitus koolla heti, ettei näin voi toimia, koska kaikki tietää, miten tämä Suomen laki menee. Edustaja Kiviranta lain huippuosaajana tietää tämän paremmin kuin minä, mutta tämä on aivan törkeää ihmisten syyllistämistä ja rikollisina pitämistä. Syyttömyysolettama koskee kaikkia suomalaisia, ja rehellinen rajan kansa on varmasti rehellistä sakkia. Totta kai sielläkin joku aina lakia rikkoo, mutta ne ovat pieniä, pieniä poikkeuksia.

Tai laillista metsästystä harjoittava entinen valtion virkamies, joka on virkavalan tehnyt, haetaan metsästystilanteen jälkeen kotoa epäiltynä suden metsästyksestä — mies, joka on varmasti toiminut rehellisesti, jolla on kaikki asiat kunnossa ja joka on aikanaan hoitanut esimerkiksi valtion virkaa sekä hoitanut asiansa ja on mallikansalainen. Hänet haetaan, pidätetään epäiltynä törkeästä metsästysrikoksesta, tehdään kotietsintä ja järkytetään koko perheen elämä. Ei näin oikeusvaltiossa voi toimia. Ei ainakaan poliisi. Kyllä minä suuresti ihmettelen tämän maan menettelyä. Samaan aikaan poliisit itse ovat syyllistyneet huumerikoksiin. Onko tässä mitään tolkkua enää tässä hommassa? Ei syyttömien ihmisten kotirauhaa mennä noin häiritsemään tekaistuilla syytteillä. Eli se, että on samalla alueella esimerkiksi susi joskus viime viikolla kävellyt, on sitten syytteen tai tutkinnan peruste tai pidättämisen peruste — jo nyt on aikoihin eletty. Samaan aikaan tilanne on maaseutukunnissa se, että yhteiskunnan palvelut heikkenevät, mutta näihin on rahaa miljoonia. Ja sitä, että ihmisiä epäillään rikollisiksi, arvoisa puhemies, pidän törkeimpänä tapana käsitellä ihmisiä tässä maassa.

Sama koskee vanhustenhuoltoa. Meillä on erittäin vakavia vaikeuksia tässä maassa siinä, saavatko vanhukset ja vammaiset asianmukaisen hoidon. Nämä kaksi äsken mainitsemaani asiaa ovat ihan eri kategoriassa. Totta kai ne ovat eri kategorioita, mutta kun molemmissa on isoja ongelmia. Vanhustenhuollossa on isoja ongelmia. Kunnat tekevät aivan varmasti parhaansa. Joka ainoa hoitaja, lähihoitaja, sairaanhoitaja, kodinhoitaja, jokainen virkamies tekee sisulla ja sydämellä töitä. Mutta tilanne on karkaamassa käsistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

Sama koskee liikennettä. Alemman tieverkon hoito on mennyt siihen, että — uskokaa tai älkää, arvoisa puhemies, uskokaa tai älkää — meillä on semmoinen tilanne Ilomantsissa ollut viime keväänä, että teiden hoidon takia muutamat kylät olivat motissa monta päivää. Soiteltiin viranomaisille, että auttakaa meitä. Ajatelkaa, jos joku saa sairaskohtauksen, hän olisi jäänyt sille tielleen. Ei päässyt autolla, ei päässyt pyörällä, ei millään. Tästä on viranomaisille viestitetty asianmukaisesti. Ei mitään, mitään ei ole tapahtunut. Soitin vasta viime viikolla alemman tieverkon hoidosta tieviranomaisille. Mitä on tapahtunut? Ei kerta kaikkiaan mitään. Hyvin meillä menee, mutta valitettavasti kansalaiset kärsii.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta.

18.14 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! On tärkeää toteuttaa valtioiden monenkeskistä yhteistyötä ja soveltaa siinä kansainvälisen oikeuden perusperiaatteja, joiden keskiössä ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen ja edistäminen. Euroopan unionin tulee sisällyttää ihmisoikeuskysymykset kaikkiin politiikkalinjauksiinsa ja -ohjelmiinsa. Ihmisoikeuksien kunnioittamisen, oikeusvaltion lujittamisen, hyvän hallinnon ja vakauden tulee olla keskeisiä päämääriä EU:n kaikessa toiminnassa.

Toiminnan uskottavuus edellyttää, että unioni pitää tiukasti kiinni ihmisoikeuksista kaikissa jäsenvaltioissaan. Tämä EU:n tavoite ei ole valitettavasti täysin toteutunut, ja etenkin sananvapauden kunnioittamisen suhteen on tietyissä jäsenvaltioissa suuria puutteita. Tilanne on heikentynyt osana autoritaarista vallankäyttöä.

Arvoisa puhemies! Myös omaisuudensuoja on tärkeä perusoikeuskysymys. Samoin oikeus sivistykseen ja kulttuuriin on perus- ja ihmisoikeus.

Arvoisa puhemies! Digitalisaation edistyessä ja palveluiden siirtyessä yhä enemmän tietoverkkoihin on olennaisen tärkeää kiinnittää erityistä huomiota ikääntyneiden osallistumisoikeuksien ja palvelujen turvaamiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja al-Tae.

18.16 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Matti Vanhanen: Mikrofoni.

Kiitos, arvoisa puhemies! Itse asiassa yritin päivällä, kun ministeri Haavisto oli vielä paikalla, käyttää puheenvuoron liittyen tähän ihmisoikeusselontekoon. Minua on häirinnyt viime kuukausina asia, joka täytyy tuoda ilmi tässä salissa. Eräs tuttavani kuoli pari viikkoa sitten, hänet haudattiin eilen, osallistuin hautajaisiin. Hänhän kuoli syöpään. Syöpä levisi nopeasti, muutamassa kuukaudessa hän menehtyi. Tänä aikana, tässä muutaman kuukauden aikana — tämä henkilö on suomalainen, Suomen kansalainen, hän on yrittäjä, ja hänen vaimonsa, kantasuomalainen nainen, on töissä ja raskaana, hänellä on pieni poika — yritin vedota suomalaisiin viranomaisiin ja johtaviin ministeriöihin tässä kysymyksessä, että hänen äitinsä pääsisi Suomeen hänen luokseen viimeisille päivilleen ja olemaan hänen kanssaan, hyvästelemään hänet, koska hän ei enää ollut siinä kunnossa, että hän olisi voinut matkustaa. Viranomaiset antoivat kieltäviä viisumivastauksia hänen äidilleen, koska

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

meidän suomalainen lainsäädäntö ei mahdollista inhimillisiin perusteisiin liittyvää viisumia edes tällaisessa tilanteessa, jossa tiedetään, että ihminen kuolee pian eikä pääse enää matkustamaan, ja ainoa vaihtoehto on, että äiti tulee kolmannelta maasta häntä tapaamaan. Ja sitten kun lähdin selvittämään tätä asiaa pidemmälle, niin huomasin, että esimerkiksi tämmöisiin elinsiirtoihin liittyvää viisumia ei saa, eli jos henkilö tarvitsee jotakin sentyyppistä, että hänen sisaruksensa, veljensä, siskonsa, tai äitinsä tulisi Suomeen antamaan esimerkiksi luuydinnettä, niin myöskään tämmöiseen ei Suomessa saa viisumia. Sitten huomasin myös, kun tätä tutkin syvemmälle, että jos tuolla maailmalla joku loukkaantuisi jossakin räjähdyksessä ja meiltä Suomesta löytyisi osaaminen ja tekniikka tämän ihmisen hoitamiseksi, myöskään tämmöiseen, vaikka sairaala haluaisikin hänet tänne, meillä ei ole oikeastaan minkäänlaista viisumia, jolla me pystyttäisiin tämmöistyypisiä ihmisiä täällä Suomessa auttamaan.

Kun huomasin tämän valtavan puutteen ihmisoikeuksien näkökulmasta, niin kun me valmistelemme tällä hetkellä erilaisia viisumeita esimerkiksi yrittäjille, osaajille, näkisin, että tässä kohtaa olisi järkevää myöskin tarkastella viisumia tästä ihmisoikeusnäkökulmasta, josko me voitaisiin tämmöistyypiselle ihmiselle, joka menehtyi ja jonka hautajaisissa olen olin — pystyttäisiin poikkeamaan ja hänen äidilleen tai omaiselleen viisumi myöntämään, jotta hän voisi tänne kuukaudeksi tulla olemaan kuolevan lapsensa viimeisinä päivinä. Ja koen, että tässä kohtaa meillä Suomessa on todella tämän hallituksen, hallituskauden aikana velvollisuus tämmöistyypisiin asioihin puuttua, ja koen, että tämän viestin olisin halunnut ulkoministerille viedä eteenpäin, mutta tiedän, että ulkoministeriön väki katsoo näitä puheenvuoroja tällä hetkellä ja tämä viesti nyt lähtee sinne, ja toivon, että tämmöistyypistä lakia lähdetään säätämään. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo, poissa, edustaja Laakso poissa, edustaja Eestilä poissa, edustaja Kaunisto poissa. — Edustaja Hopsu.

18.20 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Ensinnä osanotto edustaja al-Taeelle, ja tehdään toimenpide-aloitetta tai jotain, jolla saadaan tätä viisumiasiaa etenemään, jos viesti ei nyt tästä tullut sinne ministeriöön kuulluksi. Ihmisoikeusperusteisia viisumeja tarvitaan myös ihmisoikeuspuolustajille, median edustajille, mahdollisesti tuomareille, taiteilijoille, jotka ovat riskissä. Tästä ovat useammat järjestötkin olleet yhteydessä, että meidän viisumikäytänteet ovat tiukkoja.

Edustaja Kvarnström puhui hyvin täällä lasten oikeuksista. Erityisen suurta huolta Suomessa kannan lastensuojelun piirissä juuri sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten oikeuksien toteutumisesta — siitä tuossa seuraavassa asiassa vielä lisää — ja samoin myös oleskelulupaa hakevien vanhempien lasten oikeuksien toteutumisesta. Siitä on tehty lisäohjeistusta, ja toivottavasti tämä uusi ohjeistus nyt sitten jatkossa pystyy turvaamaan sen, että perheet pystyvät paremmin pysymään yhdessä ja esimerkiksi isiä tai sitten teini-ikäisiä lapsia ei yksinään palauteta maasta pois.

Ylipäätään lasten ja nuorten oikeudet ympäri maailmaa ovat tulleet koronan myötä haastetuiksi enemmän, ja koulutie on katkennut, ja kouluunpaluu on riskin alla. Myös naisiin ja tyttöihin kohdistunut väkivalta ja koti- ja hoivatyön määrä ovat kasvaneet ja seksuaalioikeudet kaventuneet aktiivisen anti-gender-liikkeen toimesta.

Arvoisa puhemies! Tämä ihmisoikeusselonteko ottaa uutena näkökulmana esiin myös vahvemman ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten yhteyden. Tämä on tärkeä näkökulma,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

sillä on oletettava, että tulevaisuudessa tulemme törmäämään yhä useammin luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja kiihtyvän ilmastomuutoksen vaikutuksiin ihmisoikeuksiin.

Kiitosta on annettava siitä, että Suomi on aktiivisesti ajanut ympäristöön liittyvän ihmisoikeussäätelyn vahvistamista. Viime vuonna Suomi muun muassa suositti YK:n ihmisoikeusneuvoston kylläkin oikeudellisesti sitomatonta päätöslauselmaa, jossa tunnustettiin oikeus puhtaaseen, terveeseen ja kestäväan ympäristöön ihmisoikeutena. Ilmastomuutoksesta koituu useita negatiivisia ilmiöitä. Merenpinnan nousu, äärimmäiset sääilmiöt ja kuivuus johtavat elinolojen kaventumiseen ja altistavat yksilöt ja yhteisöt monille erilaisille ihmisoikeusloukkauksille. Vaikutukset eivät myöskään jakaudu globaalisti tasaisesti. Negatiiviset seuraukset lisäävät entisestään eriarvoisuutta ja kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin alueisiin ja ihmisryhmiin, kuten naisiin, tyttöihin sekä alkuperäiskansoihin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.23 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Käytän toisenkin puheenvuoron tästä valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta.

Kohdassa 6.4 täällä on otsikko ”Sosiaalinen turvallisuus ja oikeudenmukaisuus osana kestävä kehitys”. ”Suomi edistää kehitystä, joka on sosiaalisesti oikeudenmukaista ja joka toteutuu panemalla perus- ja ihmisoikeudet täytäntöön täysimääräisesti ilman syrjintää.” Tässä aikaisemmassa puheenvuorossani puhuin lastensuojelusta, ja valitettavasti kansanedustajana on minun todettava, että mielestäni lastensuojelu Suomessa on sosiaalisesti syrjivää. Tämä nyt tulee niin kuin päällimmäisenä mieleen tästä.

Samana otsikon alla puhutaan köyhyydestä, että se on ”merkittävä, moniulotteinen, maailmanlaajuinen ihmisoikeushaaste ja sen poistaminen on keskeinen tavoite”. ”Köyhyydessä elävillä henkilöillä on useimmiten muita rajallisemmat mahdollisuudet nauttia esimerkiksi laadukkaasta opetuksesta ja terveystalvuluista sekä heidän asumistasonsa on keskimääräistä selkeästi heikompi.” Nämä köyhyyteen liittyvät asiat paistavat mielestäni myös sieltä lastensuojelun taustalta läpi. Varallisuus on usein suorassa suhteessa todellisiin yhteiskunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin, ja tämmöisellä vähävaraisella perheellä ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia palkata itsellensä esimerkiksi asianajajaa ajamaan heidän etuaan.

”Suomen tavoitteena on köyhyyden merkittävä vähentäminen ja lopulta sen poistaminen.” No, tästä nyt lähinnä tulee mieleen nämä nykyiset hallituksen bensankorotukset ja muut, että eipä ne kovin köyhyyttä vähentäviltä tunnu.

Kun edelleen meillä on tämä ihmisoikeuspoliittinen selonteko käsillä, niin täällä lukee tässä samassa kohdassa seuraavasti: ”Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta, edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus ja mahdollisuudet työhön. Ketään ei saa ilman lakiin perustuvaa syytä erottaa työstä. Jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon. Jokaisen omaisuus on turvattu.”

”Jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon.” Kyllä tästä väistämättä tulee mieleen tämä hoitajien pakkorokottaminen ja siihen tehty laki. Hallituspuolueet ja kokoomus ovat yhdessä päättäneet, että kaikilla ei ole oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

keutta ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon ja huolenpitoon. Se on törkeää. Se laki pitää kumota välittömästi.

Toinen, mikä tulee mieleeni, on se, miten Suomessa maanviljelijöitä kohdellaan eläinlääkäreiden toimesta. Näitä tapauksia nyt onneksi ei ole kauhean paljoa, mutta on järkyttävää, minkälaisia päätöksiä on tehty eläinlääkäreiden toimesta, ja on maatilalta lopetettu kaikki toimeentulo hävittämällä tilan eläimet. Edustaja Hoskonen varmaan tietää tarkalleen, mistä puhun. Eivät nämä ole mitään ihmisoikeuksia, siellä ovat eläinten oikeudet ajaneet jonkun henkilön tulkinnan mukaan ihmisoikeuksien edelle ja mielestäni vielä täysin perusteettomasti.

Sitten täällä puhutaan sananvapauden turvaamisesta: ”Edistämme sananvapauden toteutumista kansallisesti EU-toiminna sekä kansainvälisessä yhteisössä. Mieliapiteen- ja sananvapaus on keskeinen osa perus- ja ihmisoikeuksia sekä demokraattista yhteiskuntaa. Suomi on osapuolena useissa eurooppalaisissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, jotka velvoittavat kunnioittamaan, suojelemaan ja edistämään sananvapautta.”

Tämän saman otsikon ”Sananvapauden turvaaminen” alla on kolmas kappale, ja täällä lukee seuraavasti: ”Sananvapauden tila on heikentynyt useissa valtioissa osana muuta autoritaarista vallankäyttöä.” Kyllä välittömästi tulee mieleen edustaja Räsänen. Te tiedätte, minkälaista oikeusprosessia hän juuri käy sananvapaudesta, Raamatun siteeraamisesta. Tämä on ihan kornia, että täällä puhutaan sananvapaudesta samaan aikaan, kun yksi edustaja on syytettynä näistä rikoksista.

”Oikeus tietoon perus- ja ihmisoikeuskysymyksenä. Suomi edistää oikeutta tietoon olennaisena osana sananvapautta. Asiakirjajulkisuus eli jokaisen, mukaan lukien tiedotusvälineiden, oikeus saada viranomaistietoa lisää kansalaisten luottamusta demokraattiseen päätöksentekoon ja hallintoon sekä viestintään. Viranomaisten hallussa olevien tietojen pitää jatkossa olla hyödynnettävissä helpommin.” Tämä oli lainaus ensimmäisestä kappaleesta.

”Informaatiolähteiden ja -määrän sekä digitaalisten palvelujen lisääntyessä on entistä tärkeämpää, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet tiedon hankkimiseen myös tietoverkkojen kautta.” Kyllä tästä tulee väistämättä mieleen se, että kun kansanedustajana joulukuun alussa eduskunnan tietopalvelun kautta lähetin kysymyksiä THL:lle näistä koronaan liittyvistä asioista, en saanut vastausta vasta kuin viiden viikon päästä, ja yhteenkään kysymykseeni ei vastattu sitä asiaa, mitä minä kysyin.

Sitten vielä lisää tähän, kun puhutaan asiakirjajulkisuudesta, että valtioneuvoston kanslian päätös salata koronakoordinaatioryhmän asiakirjoja rikkoi lakia. Hallinto-oikeus tyrmäsi molemmat. On tämä ihmeellistä, että me kirjoitetaan tämmöisiä hienoja papereita tästä, mutta silti me ei itse noudateta niitä tai osa ei noudata. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.31 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä vähän tästä ihmisoikeusasiasta maaseudun näkökulmasta.

Olemme aivan oikealla asialla siinä, että olemme huolissamme esimerkiksi Afganistanin ihmisoikeustilanteesta — siellähän on menossa aivan karmea tilanne, jota en sanoin pysty edes kuvaamaan. Hyvin monessa maassa on sama tilanne, olkoon tämä Afganistan vain yksi esimerkki tällä hetkellä olevista valtavista ongelmista. Sielläkin olemme oman osamme tehneet ja varmaan teemme parhaamme jatkossakin YK:n kautta, ihmisoikeusjär-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

jestöjen kautta ja niin edelleen. Kansainvälinen yhteinen mielipide on tietysti siinäkin erinomainen työväline painostamaan valtiota oikealle tielle.

Mutta puhuin äsken maaseudun ihmisten tilanteesta ja tästä suurpetotilanteesta. En ole kokenut sitä miellyttävänä, olen kokenut sen jopa loukkauksena, kun tiedotusvälineetkin sitä ilkkuvat, että Hoskonen on susivihaaja, tai mitä nyt onkaan. Älkää minua moittiko, hyvät tiedotusvälineitten edustajat, kohdistakaa se arvostelunne sille pienen lapsen äidille, joka aamulla pelkää, kun lapsi lähtee koulutielle, odottamaan taksia tienvarteen. Menkää hänen luokseen ja kysykää häneltä, miltä hänestä tuntuu. Kyllä edustaja Hoskonen pärjää, kyllä minä haukkumista kestan, se ei ole enää ongelma, mutta mitä se pieni äiti ajattelee lapsestaan esimerkiksi siellä Nurmeksessa, jossa oli viime vuonna tapaus, jossa laitumella karjaa raadeltiin susilauman toimesta — susilauma oli karjan kimpussa, ja pieni poika odottaa taksia siinä tienvarressa? Täällä me viisastelemme kerrostalon seitsemännestä kerroksesta, että eihän se ole vaarallista. Kuinka moni edustaja sinne menisi oman lapsensa kanssa odottamaan, sille samalle linja-autopysäkille? Ei yksikään teistä, ei kukaan virkamies, ei kukaan, ja silti me vaadimme täällä suureen ääneen... Varsinkin vihreät ovat ansiotuneet siinä, että susi on uhanalainen. Olen suuresti puolustanut näiden ihmisten oikeutta elää kotona ja elää turvallista elämää, minkä perustuslaki meille suojaa. Minua saa kyllä arvostella ihan vapaasti, se ei minun verenpaineeseeni enää vaikuta, mutta menkää sen pienen lapsen ja sen pienen perheen puolelle, joka siellä pelkää henkensä puolesta — tai elinkeinonsa puolesta, kun karja on jatkuvan uhan alla: tohmajärveläinen lammastilallinen soitti, kun hänen elinkeinonsa kimpussa susilauma pyörii jatkuvasti. Ei kiinnostu poliisia eikä viranomaisia kovinkaan paljon.

Tällä keinoin me jatkamme Suomessa, kun väitämme olevamme oikeusvaltio ja kunnioittavamme ihmisoikeuksia? Eikö niillä ihmisillä siellä maaseudulla ole mitään oikeuksia enää? Poliisia kyllä kiinnostaa vain se suden turvallisuus, sen perässä kyllä juostaan ja miljoonia euroja työnnetään rahaa sinne jonninjoutavan perään. Metsästystä häiritään, kunniallisia ihmisiä viedään putkaan ja kotietsintöjä tehdään. Luulisi, että tällainen henkilö on joku huumorikollinen tai muu, kun hänen kotiinsa kotietsintä tullaan tekemään ja ihminen viedään putkaan kolmeksi päivää, tutkintavankeuteen. Suurrikollinen? Tuskinpa vain.

Olen tätä painotaakkaa sydämelläni pitkään kantanut, että sanonko tästä mitään, mutta en minä voi tätä pitää enää sisälläni. Se sattuu kieltämättä, kun epäillään joksikin susikiikkoilijaksi, mutta kun ihmisten turvallisuudesta tässä on kysymys. On kymmeniä tapauksia, joissa susi on ollut aivan pihapiirissä, susilauma pyörinyt — susi ei tule koskaan yksinään, muistakaa se, tutustukaa aiheeseen. Varsinkin vihreillä tuntuu olevan tätä parempaa tietoa, mutta lukekaapa vaikka sen venäläisen susitutkijan — muistaakseni nimeltään Bologov — kirja siitä, miten susi toimii. Ei teitä semmoinen kiinnostaa, mutta sieltä löytyy se totuus. Sillä kyllä hyvin voittaa tuolla jossakin esikaupungissa äänestäjiä puolelleen, mutta ihmisen turvallisuutta se ei puolusta yhtään. Toivoisin, että tässä talossa vihdoinkin asetuttaisiin suomalaisten pienten ihmisten puolelle.

Sama koskee erilaisia hankkeita, mitä tuolla maaseudulla pyörii. Meille aikanaan luvattiin, kun näitä luonnonsuojeluhankkeita tuli, että kaikki korvataan, ja mitään ei tapahdu. Miten on käynyt? Onko kunnioitettu omistusoikeutta? Onko kunnioitettu sitä, mitä on sanottu ja mitä on luvattu? Ei pätkääkään. Mikään ei ole pitänyt paikkaansa, ja täällä me siten puhumme viisaita sanoja toisten ihmisten oikeuksista. Mitäpä jos joskus aloittaisimme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

omien tekojemme seurausten kriittisestä arvioinnista: tuliko luvattua semmoista, mistä me sanat söimme heti, kun tilanne saatiin ratkaistua?

Tämä on minun sydämelläni ollut jatkuvasti, enkä mitenkään voi hyväksyä sitä, että valtio harjoittaa tällaista toimintaa tavallisia ihmisiä kohtaan. Sama koskee Luonnonvarakeskusta, esimerkkinä eräskin tapaus, jossa Luonnonvarakeskukselle siihen Tassu-tietokantaan ilmoitettiin kymmenen suden lauma. Mitä sinne kirjattiin? Yksi susi havaittu, vai oliko niitä kaksi? Ei edes tavallisen rehellisen suomalaisen miehen näköhavainto ole enää kelvollinen, kun tätä tietynlaista politiikkaa viedään eteenpäin veronmaksajien rahoilla.

Toivon, arvoisa puhemies, että Suomen kansalaisten, maaseudun ihmisten, oikeuksia kunnioitetaan. He ovat tehneet pitkän, pitkän elämäntyön ja puolustaneet Suomea, moni heistä ihan rintamalla ase kädessä. He ansaitsevat ihmisarvoisen kohtelun. Kun selontekoa tehdään, niin tehdään pois vaan, mutta aloitetaan edes joskus kotimaisista ihmisistä ja maaseudun ihmisistä, vaikka edes yhden kerran.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru.

18.36 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Ihmisoikeuksiin kuuluu oikea tieto, tiedonvälitys ja sananvapaus, niin kuin tässä on puhuttu. Länsimaiseen oikeusvaltioon kuuluu myös se, että ihmiset saavat tehdä työtään vapaasti — viranomaiset, toimittajat, tutkijat ja näin pois päin. Uskallan väittää, että moni viranomainen, toimittaja tai tutkija ei uskalla tällä hetkellä vapaasti puhua aivan kaikista asioista, mieluummin pitää matalaa profiilia ja jättää joitakin asioita sanomatta. No mistä se johtuu? Lähden vähän kauempaa liikkeelle. Sosiaalinen media on sinänsä hyvä, se tuo ihmisiä yhteen. Mutta valitettavasti kansainväliset toimijat, jotka niitä hallitsevat, ovat rakentaneet sinne sellaisen mekanismin, algoritmit, jotka tuottavat ja ohjaavat tietoa niin, että samalla tavalla ajattelevat ihmiset saavat samansuuntaisia viestejä, voimaantuvat siitä, kuplaantuvat ja ikään kuin alkavat kokea, että tässä ollaan aivan todellisen ja oikean ja sensuroimattoman tiedon äärellä, vaikka itse asiassa se tieto, jota heille tuotetaan, on algoritmin kautta tuotettua ja sitä kautta ohjaa sitä viestintää ja informaatiotulvaa tiettyyn suuntaan.

Se, mitä me Suomessa asialle voimme tehdä, on tietysti hyvin vähän. EU on ehkä riittävän laaja toimija, joka pystyy vaikuttamaan kansainvälisiin globaaleihin toimijoihin, jotka näitä palveluja tuottavat — facebookit, googlet ynnä muut vastaavat. Se on todella sääli, koska se visio, mikä meillä oli internetistä ja sosiaalisesta mediasta, oli se, että tietoa on vapaammin saatavilla ja ihmiset pystyvät kommunikoimaan keskenään. Mutta nyt tässä on käynyt monelta osin, monessa tapauksessa, päinvastoin, että nämä mekanismit syytävät meitä eri nurkkiin.

Toinen asia vielä lyhyesti tähän loppuun, kun ihmisoikeuksista puhutaan: Suomessa joka toinen avioliitto päättyy eroon. Erotapauksissa täytyy ratkaista lasten huolto, ja valitettavasti isät ovat monissa tapauksissa altavastaajina. Se johtuu siitä, että ala on naisvaltainen, ja kun niitä sopimuksia huollosta ja tapaamisoikeuksista tehdään, niin valitettavasti isät jäävät monesti altavastaajan osaan ja ne tapaamisoikeudet eivät välttämättä toteudu. Siellä on huoltokiusaamista, vieraannuttamista ja tämäntyyppisiä ongelmia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

18.40 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Vielä piti nostaa esiin keskustelu ecoci-de-aloitteista, joissa esitetään ympäristötuhon kriminalisointia kansainvälisessä lainsäädännössä. Näiden aloitteiden tarkoituksena on siis se, että kansainvälinen rikostuomioistu-in voisi nostaa syytteitä myös laajamittaisen, vakavan ja systemaattisen ympäristötuhon aiheuttamisesta. Aloitteiden edistämisessä ovat olleet aktiivisia muun muassa pienet saari-valtiot, joiden olemassaolo on uhattuna ilmastonmuutoksen seurauksena, ja tätä keskustelua ja sitoutumista tarvitaan täälläkin.

Lisäksi haluan vielä lopuksi nostaa esille uiguurien tilanteen, jonka useat selvitykset kertovat viittaavan etniseen puhdistukseen, johon tarvitaan kansainvälistä reaktiota. Myös Suomessa ja Euroopassa asuvat uiguurit kohtaavat häirintää ja uhkailua, seurantaa ja painostusta. Tämä pakolaisvakoiluksi kutsuttu toiminta tulisi kriminalisoida täälläkin.

Edustaja Laukkaselle, joka puhui vihapuheesta täällä aikaisemmin, ja moni muukin sa-lissa on puhunut maalittamisen kohteena olemisesta: itse olen kyllä saanut sitä osakseni enemmän vihreänä naisena kuin kristittyinä, mutta se varmaan vaihtelee meillä edustaja-kohtaisesti.

Pelkäänpä pahoin, että kun edustaja Hoskoselle vastaan eläinten perusoikeuksien puo-lustamisesta, niin eiköhän siitäkkin sitten mailiin jokunen vihaposti tule. Kyllä meidän puo-lueella — ja huomasin tuossa, että muun muassa demareiden ajatuspajalla myös — on ol-lut ajatuksena, että eläinten perusoikeudet pitäisi kirjata ihmisten oikeuksien rinnalle. Tämä vaikuttaisi eläinten kasvattamiseen, jalostamiseen, käyttöön ja myös tähän tappami-seen, josta edustaja Hoskonen puhui.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.42 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru nosti erittäin tärkeän asian esiin tuossa ihan lopuksi. Se liittyy myös tähän lastensuojeluun ja siihen, miten esimerkik-ki avioerotilanteessa lapsia kohdellaan ja miten kohdellaan sitten aikuisia.

Minä pikkusen palaan lastensuojeluun sillä tavalla, että itselläni on nyt tiedossa lukuisia sellaisia tapauksia, että kun on perheessä ollut tämmöinen mahdollinen avioero tulossa, ja sehän saattaa aiheuttaa riitaa esimerkiksi yhteisestä omaisuudesta tai taloudesta ja joskus jopa lasten asumisesta, niin näissä valitettavasti on usein sillä tavalla, että jos sitten tässä erotilanteessa otetaan yhteyttä sosiaalitoimeen ja haetaan mahdollisesti jonkinlaista ko-tiapua tai vanhanaikaisesti sanottuna kodinhoitajaa avustamaan tässä tilanteessa esimer-kiksi sillä tavalla, että koulun jälkeen olisi siellä joku aikuinen ottamassa vastaan, niin nämä valitettavan usein johtavat siihen, että lastensuojelu sitten ottaa heidät hyvin voimak-kaasti asiakkaaksi. Mielestäni pahimmassa tapauksessa tällainen avunpyyntö johtaa sii-hen, että lapsia aletaan huostaanottamaan. Nyt kun tämmöisiä tapauksia on tullut julkisuu-teenkin hyvin paljon, niin tämä aiheuttaa sen, että avioerotilanteessa ei enää uskalleta pyy-tää apua, vaikka varmaan ihan kohtuulliset perusteet sen avun pyytämiseksi olisivatkin.

No sitten jos tämä eroprosessi etenee, niin valitettavan usein on niin, että lasten tapaa-misoikeudet riitautetaan, saatetaan tehdä joitakin perättömiä ilmiantoja jopa seksuaalises-ta hyväksikäytöstä tai jostakin muusta sillä tavalla, että saadaan sinne nostettua kunnan hässäkkä ja riitatilanne, ja näitä sitten saatetaan puida oikeudessa, ja mahdollisesti toista vanhemmista estetään tapaamasta lapsia pitkän aikaa. Näitä on valitettavan paljon nyt tul-lut. — Minuun ovat ottaneet yhteyttä ihmiset, varmasti hyvin samat, jotka edustaja Kiu-ruun ovat ottaneet yhteyttä tästä asiasta. — On lähdetty semmoiselle vieraannuttamisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2022 vp

tielle. Hyvin usein isä on se vieraannutettava henkilö, ja sitä vieraannuttamista ikään kuin tuetaan viranomaisen toimesta. Tämä on vakava asia, ja yhä edelleen lastensuojelu, nämä perhesijoitukset tai huostaanotettavien lasten sijoitukset johonkin muuhun perheeseen tai laitokseen ja tämä isien vieraannuttaminen kyllä ansaitisivat tämän talon siunauksen sille, että meillä tehtäisiin lastensuojelun tilanneselvitys, mikä se tilanne siellä on oikeasti.

Tämä ei ole edes yhteiskunnalle halpaa, että lapsia otetaan huostaan ja sijoitetaan ja sitten maksetaan sille perheelle, joka ottaa vastaan, tai laitokselle. Se olisi paljon tehokkaampaa, jos sitä apua annettaisiin oikea-aikaisesti sinne omaan perheeseen. Lapsiasiainvaltuutetun kirjan alussa on heti ensimmäisenä, kun lapsilta on kysytty, mikä on tärkeintä, että lasten mielestä sitä ovat koti, vanhemmat ja ruoka. Meidän yhteiskunnassa tämä on valittavan usein niin — joudun näkemään semmoisia tilanteita — että lapset erkaannutetaan omista, biologisista vanhemmistaan. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru, Pauli.

18.47 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Erolasten ongelmasta: Todellakin noin puolet avioliitoista päättyy eroon, ja osa niistä menee sitten huoltajuustapauksista käräjille asti. Tietysti valtaosa sovitaan vanhempien kesken yhteisymmärryksessä, niin että se lapsen etu on aidosti siinä ensimmäinen, niin kuin sen lain mukaan aina pitäisi olla — lapsen etu ensin. Sitten voidaan käyttää sovittelua sosiaaliviranomaisten kanssa ja laatia huoltajuussopimus, ja on hyvä, jos siihen päästään.

Sitten se viimeinen, raskain keino on lähteä käräjäoimään asian kanssa. Tässä on yksi ongelma-kohta, johon toivoisi parannusta. Se on se, että nämä huoltajuuskiistat ovat erittäin monipolvisia, erittäin vaikeita, erittäin sensitiivisiä isälle ja äidille mutta myös isovanhemmille. Ne vaativat perehtymistä, sen syvällistä ymmärtämistä, mistä siinä on kysymys, sen ymmärtämistä, miten vieraannuttaminen toimii, huoltokiusaaminen toimii, miten huoltajuussopimusten rikkominen voi vaikuttaa lapsen kasvatukseen ja näin poispäin.

Se, mitä tarvitaan, on tuomareiden koulutus, ja olisi hyvä, että jotkut tuomioistuimet erikoistuisivat näihin tapauksiin. On varmasti parempi, että oikeutta käydään sitten vaikka muutaman sadan kilometrin päässä, koska on parempi, että sitä käydään sellaisessa paikassa, missä on oikein perusteellisesti perehdytty ja koulutettu siihen asiaan, kuin että tehdään päätöksiä vajavaisella osaamisella — mahdollisesti hyvällä tahdolla, mutta kuitenkin niin, että tulee mahdollisesti väärinymmärryksiä. Sitä koulutusta ja perehdytystä ja oikeusistui-
mien erikoistumista toivon tässä lisää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle suuren valiokunnan, perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.